

Kelan painetut esitteet – miten selkokieli palvelee niitä, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään

Tiia Sadik

Opinnäytetyö
Johdon assistenttityön ja kielten
koulutusohjelma
2013

Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma

<p>Tekijä tai tekijät Tiia Sadik</p>	<p>Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2005</p>
<p>Raportin nimi Kelan painetut esitteet -miten selkokieli palvelee niitä, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 44+36</p>
<p>Opettajat tai ohjaajat Sirke Lohtaja-Ahonen</p>	
<p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Työn tutkimuskohteena oli toimeksiantajan, Kelan, kaksi painettua etuusesitettä, jotka on laadittu selkokielellä. Esitteet käsittelevät työttömyyttä sekä kotia ja perhettä. Selkokieli kiinnostaa Kelaa, koska Kelan asiakkaina on koko ajan kasvava määrä henkilöitä, joiden äidinkieli ei ole suomi.</p> <p>Työn tavoitteena oli selvittää miten maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan selkokiehiset esitteet ja ovatko ne heidän mielestään tarpeellisia. Tutkimuskysymykset olivat: Miten hyvin maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan esitteiden sisällön? Miten luettavia Kelan esitteet ovat maahanmuuttajien mielestä? Miten selkeä Kelan esitteiden ulkoasu on maahanmuuttajien mielestä? Miten tarpeellisina maahanmuuttajat pitävät Kelan selkokiehisiä esitteitä? Menetelmänä oli fokusryhmähaastattelu. Työhön haastateltiin kuutta Helsingin Aikuiskoulun opiskelijaa, jotka opiskelivat suomea toisena kielenä.</p> <p>Työn tietoperustassa selvitetään, mistä hyvä painotuote koostuu. Siinä käydään myös läpi hyvän ja selkeän tekstin luettavuuteen, ymmärrettävyyteen ja ulkoasuun liittyviä asioita. Tietoperustassa kerrotaan myös kirjoitetusta selkokielestä ja sen erityispiirteistä sekä eroavaisuuksista yleiskielen kanssa. Siinä myös kerrotaan työn selkokiehien kohderyhmästä eli maahanmuuttajista, joiden äidinkieli ei ole suomi.</p> <p>Haastatteluiden perusteella Kelan Työttömyys- ja Koti ja perhe-esitteet ovat jo helposti luettavia ja selkeitä esitteitä. Niiden ymmärrettävyyttä tulisi kuitenkin parantaa selittämällä useampi vieraampi sana sekä selkeyttämällä osiot, jotka sisältävät paljon lukuja ja asiaa selkeiksi taulukoiksi. Näillä pienillä ymmärrettävyyttä parantavilla korjauksilla esitteistä saadaan vieläkin paremmin asiaansa ajavat, ymmärrettävämmät ja selkeämmät, hyvin kaikkia sen kohderyhmiä palvelevat esitteet.</p>	
<p>Asiasanat luettavuus, ymmärrettävyys, selkokieli</p>	

Degree Programme for Multilingual Management Assistants

<p>Authors Tiia Sadik</p>	<p>Group or year of entry 2005</p>
<p>The title of thesis Kela's Printed Guides How plain language benefits non-native Finnish speakers</p>	<p>Number of report pages and attachment pages 44+36</p>
<p>Advisor(s) Sirke Lohtaja-Ahonen</p>	
<p>This thesis is a qualitative research about two printed benefit guides written in somewhat simplified Finnish. They are from the commissioning party of this thesis, Kela. These two guides are about unemployment, home and family. Kela's interest in such plain language is partly due to the growing number of Kela's customers who are not native speakers of Finnish.</p> <p>The aim of this thesis research was to examine to what extent immigrants understand Kela's simplified Finnish guides, as well as their opinion regarding the importance of them. The study questions were as follows: How well do immigrants actually understand the guides' content? How readable are they? How is their general appearance and overall importance seen, from the immigrant perspective? These study questions were addressed through two focus group interviews. These groups consisted of six students taking a Finnish language course for foreigners at Helsingin Aikuislukio.</p> <p>The theoretical part of this research addresses the methods and means to be used for making a good printed guide. It also covers the key factors to be taken into consideration when making a printed version. These key factors are intelligibility, legibility and appearance. Finally, how simplified written language differs from standard language is examined, as well as some facts about the target group of this thesis, i.e. non-native speakers of Finnish.</p> <p>Based on the interview results of the two focus groups, it can be said that both of Kela's printed guides, "Unemployment" and "Home and Family" are easy to read. Nonetheless, their intelligibility was not seen as that good. The most difficult parts should be changed somewhat. For example, parts containing large amounts of information and numbers could be converted into easier-to-read tables. The guides should also include more explanations to help with any difficult words or concepts. Applying these small changes to the guides would considerably improve their intelligibility, thus providing more benefit to their target group.</p>	
<p>Key words intelligibility, legibility, plain language</p>	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteet.....	2
1.2	Tutkimuksen rajaus	2
1.3	Tutkimusmenetelmä	2
2	Tekstien luettavuus, ymmärrettävyys ja ulkoasu	4
2.1	Tekstien kirjoittaminen.....	4
2.2	Luettavuus	6
2.3	Ymmärrettävyys.....	11
2.4	Ulkoasu	13
3	Selkokieli.....	15
3.1	Selkokielen ja yleiskielen erot.....	16
3.2	Selkokieli ja maahanmuuttajat	17
4	Kela ja sen esitteet.....	22
4.1	Kelan etuusesitteet	22
5	Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja tulokset	25
5.1	Menetelmän valinta	26
5.2	Tutkimuksen taustatiedot ja toteutus.....	27
5.3	Tutkimustulokset.....	29
6	Pohdinta ja johtopäätökset	36
6.1	Keskeiset tulokset.....	36
6.2	Reliabiliteetti ja validiteetti	37
6.3	Tutkimustyön onnistuminen ja henkilökohtainen oppiminen	38
6.4	Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotukset	39
	Lähteet.....	42
	Liitteet.....	45
	Liite 1. Kysymyslomake.....	45
	Liite 2. Kelan Koti ja perhe-etuusesite	48
	Liite 3. Kelan Työttömyys-etuusesite	69

1 Johdanto

Olen aina ollut erittäin kiinnostunut erilaisista kulttuureista ja niiden välisestä vuorovaikutuksesta. Siksi halusin liittää siihen opinnäytteeni. Aihetta opinnäytetyöni ohjaajan kanssa pohtiessani sain ajatuksen lähestyä Kansaneläkelaitosta eli Kelaa asiassa. Valitsin Kelan siksi, että se on kiinnostanut minua organisaationa aina ja sillä on asiakkaana kasvava monikulttuurinen asiakaskunta, jonka kanssa se kommunikoi päivittäin.

Aihetta pohtiessani muistin ajan, jolloin olen myös itse asunut toisessa maassa ulkomaalaisena, ja vaikka kielitaitoni olikin melko hyvä, se ei riittänyt virallisten papereiden riittävään ymmärtämiseen. Arkinen kanssakäyminen vieraalla kielellä sujui minulta hyvin mutta kun vastaan tuli jokin virallinen esite tai asiakirja, olin kuin en olisi osannut kieltä lähes ollenkaan. Se tuntui olevan jotakin aivan vierasta kieltä – virastokieltä. Silloin todella olisin toivonut löytäväni vaihtoehtoisia selkokielisiä esitteitä tms., joissa asiat olisivat olleet esitettyinä helpommin ymmärrettävästi ja selkeästi ilman ”turhuuksia”.

Työn tietoperusta on koottu kielen ymmärrettävyydestä ja luettavuudesta sekä tekstin ulkoasuun liittyvistä asioista, kuten typografisista ominaisuuksista, joihin kuuluvat muun muassa kirjainten koko, kappalevälit, väliotsikot ja tekstin asettelu.

Tietoperustassa käsitellään myös kattavasti selkokielen erityispiirteitä sekä sitä, miten se poikkeaa yleiskielestä ja minkälaiset asiat tekevät kielestä selkokielen? Tutkin myös selkokielen merkittävyyttä sellaisille henkilöille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Empiirisessä osassa esittelen työni toimeksiantajan Kelan sekä tutkimukseni kohteena olevat Kelan Koti ja perhe- sekä Työttömyys-esitteet. Lisäksi esittelen tutkimukseni selkokielen kohderyhmän eli maahanmuuttajat, joiden äidinkieli ei ole suomi. Esittelyn jälkeen kerron tekemästäni fokusryhmähaastattelusta sekä sen tuloksista.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Työn tarkoituksena on selvittää, miten selkokieli eroaa yleiskielestä ja miten selkokieli palvelee henkilöitä, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Työn tavoitteena on selvittää, miten maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan selkokielliset etuusesitteet ja ovatko selkokielellä kirjoitetut esitteet heidän mielestään tarpeellisia. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten hyvin maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan esitteiden sisällön?
2. Miten luettavia Kelan esitteet ovat maahanmuuttajien mielestä?
3. Miten selkeä Kelan esitteiden ulkoasu on maahanmuuttajien mielestä?
4. Miten tarpeellisina maahanmuuttajat pitävät Kelan selkokiellisiä esitteitä?

1.2 Tutkimuksen rajaus

Keskityn tutkimuksessani työelämän teksteihin ja niiden luettavuuteen, ymmärrettävyyteen ja ulkoasuun sekä kirjoitetun selkokielen erityispiirteisiin. Työssä käsitellään vain painotuotteita, ei verkkotekstejä eikä muita tekstejä.

Selkokieli ei ole tarkoitettu vain sellaisille ihmisille, joiden äidinkieli ei ole suomi vaan myös erilaisista kielellisistä ja kehityksellisistä ongelmista kärsiville ihmisille. Olen kuitenkin rajannut työni koskemaan vain pääkaupunkiseudulla asuvia maahanmuuttajia, joiden äidinkieli ei ole suomi. Tämä siksi, että näin pääsen paneutumaan aiheeseen mahdollisimman syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tutkimuskohteikseni olen valinnut kaksi Kelan selkokiellistä etuusesitettä: Koti ja perhe sekä Työttömyys.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on tutkimustyyppinen, laadullinen tutkimus. Se sisältää aineiston analysointia sekä sen merkityksellisyyttä ja hyödyllisyyttä tähän tutkimukseen valitulle kohderyhmälle eli maahanmuuttajille. Selvitän Kelan esitteiden ymmärrettävyyttä maahanmuuttajien joukossa kahdella fokusryhmähaastattelulla. Haastattelut toteutan Helsingin aikuislukion suomi toisena kielenä opetuspaikassa ja niihin osallistuu 4-6 eri

kulttuuritaustaista maahanmuuttajaa. Haastateltavat henkilöt on valittu haastatteluun niin, että he edustavat Kelan etuusesitteen kohderyhmää. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Koti ja perhe esitteen fokusryhmähaastatteluun osallistuvilla henkilöillä on itsellään lapsia.

Fokusryhmähaastattelu on mielestäni työni tavoitteen saavuttamiseksi sopivin menetelmä. Kysymyslomake voi jäädä hieman etäiseksi, sillä siihen kaikki eivät välttämättä osaa vastata oikein tai he voivat esimerkiksi luulla ymmärtävänsä jonkin asian, vaikka eivät sitä todellisuudessa ymmärtäisikään.

Fokusryhmähaastattelutilanteessa saan hyvän kuvan siitä, mitä ja miten maahanmuuttajat Kelan esitteitä ymmärtävät.

2 Tekstien luettavuus, ymmärrettävyys ja ulkoasu

Organisaatiot viestivät sidosryhmiensä kanssa. Vaikka tänä päivänä työelämässä painopiste on monelta osin siirtynytkin sähköiseen muotoon, kirjoitetaan erityyppisiä tiedottavia, painettuja tekstejä vielä paljon. Yhteisöviestintä on yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen viestintää. Se käsittää muun muassa yhteisöjen sisäisen ja ulkoisen viestinnän. Yhteisöviestinnän avulla tuetaan työyhteisön tavoitteiden saavuttamista ja ylläpidetään suhteita sidosryhmiin. (Juholin, 2006, 17.) Työelämässä ei voi välttyä viestinnältä, vaan se on jokapäiväistä.

Tekstien tekeminen on paljon enemmän kuin pelkkää kirjoittamista. Sitä tulee valmistella ja suunnitella huolella. Tekstille tulee aina määritellä kohderyhmä ja tavoite, jotta asia tulee esitetyksi oikealla tavalla oikealle ryhmälle. Kohderyhmän ja tavoitteen lisäksi kirjoitusprosessin jokaisessa vaiheessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tekstin luettavuuteen, ymmärrettävyyteen ja ulkoasuun. Näin saavutetaan lopputulokseltaan selkeä ja hyvä julkaisu, joka puhuttelee kohderyhmäänsä. Julkaisuna tässä tutkimuksessa tarkoitan jotakin painotuotetta kuten esitettä tai erilaisia painettuja tiedotteita.

Julkaisu on onnistunut, kun se on luettava ja ymmärrettävä. Luettavuudella tarkoitetaan sitä, miten helppolukuista tekstin ilmaisu on. Luettavuuteen vaikuttaa se, millaisia rakenteita tekstissä on käytetty, minkälaisia tekstin sanavalinnat ovat ja minkälainen sen ulkoasu on. Jos tekstin ulkoasu ei ole huoliteltu ja selkeä ei sitä ole helppoa lukea. Ymmärrettävyys puolestaan tarkoittaa sitä, miten aihepiiriä on käsitelty, miten tuttu asia lukijalle on ja miten konkreettista sanastoa tekstissä on. Ymmärrettävyyteen vaikuttavat myös lukijan omat tiedot ja käsitykset sekä käsityskyky luetusta asiasta. Luettavuus ja ymmärrettävyys kulkevat rinnakkain. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 293.) Ulkoasu puolestaan vaikuttaa voimakkaasti luettavuuteen, joten siksi sitä on käsitelty tässä työssä yhdessä myös luettavuuden kanssa.

2.1 Tekstien kirjoittaminen

Tekstin kirjoittaminen on monivaiheinen prosessi, joka alkaa jo ennen itse tekstin kirjoittamista. Ennen kuin tekstiä aletaan kirjoittaa, tulee sen aikataulutusta miettiä, sillä

se on yksi tekstintekijän tärkeistä tehtävistä. Kirjoittajan on suunniteltava, kuinka paljon aikaa tekstin eri vaiheisiin tarvitaan. Aikaa on myös varattava tekstintekijästä riippumattomiin asioihin, kuten taittoon ja painatukseen, jos teksti painetaan ja taitetaan. Aikataulutuksessa on myös otettava huomioon, että laadittu aikataulu voi syystä tai toisesta muuttua. Siksi sitä tehtäessä tulee aina varata ylimääräistä aikaa tekstin kirjoittamiseen. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun tekstin valmistumiselle on määritetty tarkka valmistumisajankohta, jota ei voi muuttaa. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 31.)

Jotta tekstistä saadaan hyvä ja selkeä, on sen teossa otettava huomioon monia asioita. Tekstienteon ensimmäinen vaihe on valmistelu- ja suunnitteluvaihe. Siinä tulee ensin miettiä sitä, mikä kirjoitetun tekstin tavoite on. Tavoite tulee määritellä tarkasti, jotta se on selkeä. Tällöin kirjoittaja tietää tarkalleen, mistä hänen tulee kirjoittaa ja millä tavalla. Lisäksi kirjoittajan tulee selvittää itselleen, millainen tarve tekstillä on, eli onko tekstin esimerkiksi tarkoitus informoida, mainostaa vai kenties motivoida lukijaa. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 30–31.) Kun tekstin tavoite ja tarve ovat kirjoittajalle selvät, pystyy hän helpommin suunnittelemaan ja kirjoittamaan tekstiä. Hän myös tiedostaa, minkä tyylinen tekstin tulee olla ja mitä sen tulee saada sen kohderyhmänä olevissa lukijoissa aikaan. Tavoitteen tärkeys tekstille näkyy myös siinä, että se vaikuttaa kaikkeen tekstissä. Kirjoittajan tulee myös kiinnittää huomiota siihen, että hän tuottaa koko kirjoitusprosessin ajan tavoitteen mukaista sisältöä. Kun kohderyhmä ja tavoite ovat selvät, tulee kirjoittajan miettiä, mikä on kirjoituksen tuotos. Se voi olla esimerkiksi esite, tiedote tai artikkeli. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 57–60.)

Suunnitteluvaiheessa kirjoittajan tulee myös miettiä, kenelle teksti kirjoitetaan eli sitä, mikä on tekstin kohderyhmä. Kohderyhmän eli tekstin toivottujen lukijoiden määrittelyllä on suuri merkitys tekstin kirjoittajalle, sillä kun kohderyhmä on määritelty riittävän tarkasti, kirjoittaja pystyy kirjoittamaan tekstinsä tälle kohderyhmälle sopivalla tavalla. (Alasilta, 1999, 43–48.) Kun kohderyhmä on määriteltynä ja aletaan kirjoittaa tekstiä, tulee sisällön valintaan ja sen ilmaisutapaan kiinnittää erityistä huomiota koko ajan tekstiä kirjoitettaessa, jotta se vastaa haluttua kirjoitustyyliä. Läheskään kaikki lukijat eivät välttämättä tunne käsiteltävien ongelmien taustaa, merkitystä tai siihen liittyvää kielenkäyttöä taikka tuntevat sitä riittämättömästi. (Hirsjärvi ym. 2009, 31.)

Tämä tarkoittaa sitä, että kirjoittajan tekstin tyyli ja sisällön valinta riippuu siitä, miten hyvin kohderyhmän tiedetään tai uskotaan tuntevan kirjoitettavan aiheen aihepiiriä. Esimerkiksi tiedotetta uudenlaisesta rokotteesta ei voida kirjoittaa samalla tavalla lääkäreille ja suurelle yleisölle eli koko suomen kansalle, sillä lääkäreillä on asiasta enemmän tietoa ja he haluavat tietää eri asioita kyseisestä rokotteesta kuin suuri yleisö.

Vieraskieliselle kohdejoukolle kirjoittaessa tulee tekstin tyyliin ja sen ilmaisutapaan kiinnittää vielä enemmän huomiota, sillä usein vieraan kielen oppijat eivät opintojensa alussa tai myöhemmässä vaiheessakaan välttämättä hallitse kieleen kytkeytyviä kulttuurisia merkityksiä (Virtanen, 2009, 30). Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kirjoittajan tulee tekstissä selventää suomenkielisille arkisia ja tuttuja käsitteitä, kuten esimerkiksi vappu tai juhannus. Kirjoittaja ei myöskään voi tekstissään, joka on tarkoitettu vieraan kielen oppijoille, käyttää selittämättä sanoja kuten avantouinti, pilkkiminen tai vispilänkauppaa.

Valmistelu- ja suunnitteluvaiheiden jälkeen tulee itse tekstin toteutusvaihe eli kirjoittaminen. Toteutusvaiheessa teksti kirjoitetaan, ja joissakin tapauksissa kuvitetaan, suunnitelmien mukaisesti. (Alasilta, 1999, 43–48.) Kirjoitettaessa tiedottavaa tekstiä tulee kirjoittajan välttää turhien tai ylimääräisten tietojen kertomista. Hänen tulee korostaa tiedotteen tärkeimpiä asioita eli pääasioita ja erottaa niistä sivuasiat. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 60.) Ensin tehdään tekstin ensimmäinen versio. Siinä ei tartuta yksityiskohtiin vaan pyritään kirjoittamaan kaikki halutut pääasiat kirjoitettuun muotoon. Vasta tekstin kirjoittamisen jälkeen viimeistelyvaiheessa korjataan ja muokataan yksityiskohtia ja hiotaan teksti ja ulkoasu kokonaan valmiiksi, julkaisukelpoiseksi tekstiksi. (Alasilta, 1999, 43–48.)

2.2 Luettavuus

Tekstin luettavuus koostuu kirjoitustyylin helppoudesta, kieliasusta ja ymmärrettävyydestä sekä selvästä ulkoasusta. Luettavuuteen vaikuttaa myös tekstin sisältö ja sen melenkiintoisuus. (Wiio, 1998, 133.) Kirjoittaja saa tekstistään helposti luettavan, kun hän huolittelee tekstinsä ulkoasun. Ulkoasua kutsutaan myös typografiaksi, vaikka typografialla tarkoitettiin aiemmin vain kirjainmerkkien

suunnittelua. Nykyään typografialla tarkoitetaan tekstin ulkoasuun liittyviä asioita sekä taittoa. Tyypillisiä typografian osatekijöitä ovat kirjaintyyppi ja – koko, rivivälit, rivien pituudet sekä palstojen muodot. (Leskelä & Virtanen, 2006, 72–75.) Onnistunut typografia tukee kirjoitetun tekstin haluttua sanomaa. Esimerkiksi, jos tekstissä kerrotaan organisaation hallinnollisista muutoksista, tulee tekstin typografian olla asiallista, kun taas vapaa-ajan harrastekerhon tulevista kevätjuhlista kertova teksti voi sisältää sanaleikkejä ja vapaampaa kielenkäyttöä.

Lukija muodostaa jo tekstiä ensi kertaa katsomalla oman käsityksensä siitä, onko teksti helposti luettavaa. Hän käy läpi otsikoita ja selaa eri kappaleita. Kun kirjoittaja on tehnyt tekstiinsä selvän kappalejaon, joka etenee loogisesti ja selkeästi eteenpäin, on lukijan helppo seurata tekstiä. Kappaleet eivät sisällä vain irrallisia virkkeitä vaan virkkeitä, jotka sidostuvat toisiinsa eli ovat yhtenäisiä. Kun kappaleetkin sidostuvat toisiinsa, tekstistä tulee sidosteista. Silloin lukijan on helppo seurata tekstiä ja hän ymmärtää helposti, mistä tekstissä on kulloinkin puhe. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 189.)

Kappaleiden sisällön hahmottamiseksi kirjoittajan tulee käyttää niissä niin kutsuttuja aihevirkkeitä eli ideavirkkeitä. Ideavirkkeet sijoitetaan kappaleiden alkuun tai loppuun ja ne kertovat lukijalle kunkin kappaleen ydinajatuksen. Ideavirkkeiden lisäksi kappaleiden ensimmäiseen ja viimeiseen virkkeeseen voi lisätä erilaisia sanoja, jotka yhdistävät kappaleiden virkkeet toisiinsa, mikä lisää sidosteisuutta. Tällaisia sanoja ovat muun muassa lisäksi ja sitä vastoin. Lukijan on tällöin helppo seurata tekstiä eteenpäin. (Hirsjärvi ym. 2009, 292.)

Tekstin luettavuuteen vaikuttaa myös sen kirjaintyypit. Kirjaintyypit voidaan jakaa kahteen ryhmään muotonsa perusteella. Nämä ryhmät ovat päätteelliset antiikvat ja päätteettömät groteskit. Antiikvakirjaimissa kirjainten viivat ovat erivahvuisia ja niihin kuuluu vaakasuorat päätteet. Päätteellä tarkoitetaan pientä kirjaintyyppin kaarevuutta, joka on kirjaimen alussa ja lopussa. (Wiio, 2000, 96–97.) Antiikvat on kehitetty erityisesti pitkien tekstien lukemiseen, joten niiden luettavuus on hyvä. Antiikva kirjaintyyppien viivakontrasti on riittävä antamaan tekstille eloisuutta kuitenkin olematta niin vahva, että se alkaisi häiritä ja näin ollen väsyttää lukijaa. Groteski

kirjaintyyppi on puolestaan päätteetön ja sen kirjainten viivat ovat lähes tasavahvat. Helvetica kirjasintyyppi on yleiskäyttöinen. Se on selkeä mutta sen haittana on tavanomaisuus. Se ei myöskään sovellu käytettäväksi pitkissä teksteissä, sillä sen yksitoikkoinen viivavahvuus tekee sen lukemisesta väsyttävää. (Itkonen, 2007, 11–53.)

Kirjaintyyppin tulee olla selkeä. Se ei saa sisältää suuria paksuusvaihteluja. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi H-kirjaimen kaikkien viivojen tulee olla keskenään saman paksuisia, jotta kirjain pysyy selkeänä. Kirjaintyyppin ei myöskään tule olla liian kapeaa tai leveää, jotta se pysyy selkeänä eli helposti luettavana. Sekä liian kapeat että leveät kirjaintyyppit tekevät tekstistä liian tiiviin näköistä. Niitä on myös vaikea erottaa toisistaan. Kirjaintyyppin muoto ei myöskään saa olla epätavallinen, koska silloin tekstiä on vaikea lukea. (Leskelä & Virtanen, 2006, 72–75.) Helppolukuisia ja selviä kirjaintyyppejä ovat esimerkiksi Helvetica, Palatino ja Times, koska ne eivät sisällä suuria paksuusvaihteluja eivätkä ole epätavallisen muotoisia. (Hirsjärvi ym. 2009, 424.) Virtanen puolestaan suosittelee kirjaintyyppiksi mieluummin päätteellisiä kirjaintyyppejä, kuten edellä mainittuja Timesia tai Palatino kuin päätteettömiä kirjasintyyppejä, kuten edellä mainittua Helveticaa tai Arialia. Hänen suosituksensa perustuu siihen, että yleisesti normaalilukijan uskotaan hahmottavan antiikvakirjaimen (Palatino, Times) groteskia (Helvetica, Arial) paremmin. (Virtanen, 2009, 120.)

Päätteellisiä kirjasintyyppejä suosittelee teksteissä käyttämään myös WiiO. Hän perustaa näkemyksensä sille, että länsimaissa tehdyt kokeelliset tutkimukset osoittavat, että päätteellisiä kirjasintyyppejä on nopeampi ja helpompi lukea (WiiO, 2000, 97).

Myös kirjainkoko eli yhden kirjaimen suuruuteen, tulee kiinnittää huomiota. Se ei saa olla liian suuri mutta toisaalta ei liian pienikään. Hyvä kirjainten pistekoko on 9-12 pistettä. (Leskelä & Virtanen, 2006, 72–75.) Jos tekstin kirjainkoko on pienempi kuin 9 pistettä, se on yleensä vaikealukuista. Yli 12 pisteen kirjainkoot puolestaan kuuluvat yleensä normaaleissa teksteissä otsikkoon. (Itkonen, 2007, 83.)

Myös rivien tulisi olla sopivan pituisia. Paras rivin pituus on väliä mukaan lukien noin 60 merkkiä rivillä. Tällöin silmällä on sen luontaiset 6-12 nopeaa pysähdystä yhdellä rivillä. (Leskelä & Virtanen, 2006, 77.) Rivien ei tule olla paljon 60 merkkiä lyhyempiä

eikä pitempiä. Tämä siksi, että sekä liian lyhyet että pitkät rivit ovat vaikeampia lukea ja ne häiritsevät normaalia katseen siirtämistä riviä pitkin. Rivien ollessa liian pitkiä, on lukijan myös vaikeampi rivin päätyttyä paikantaa, mistä uusi rivi alkaa. (Laarni, 2002, 140.)

Riviväli tulisi puolestaan mukauttaa aina rivin pituuden mukaan. Rivivälin oikea suuruus on tärkeää, sillä se vaikuttaa tekstin luettavuuteen ja siihen, kuinka väljältä tai tiiviiltä teksti näyttää. Oikealla rivivälin valinnalla voidaan helpottaa tekstin lukemista. Jos tekstin riviväli on liian tiheä, se ei houkuta lukijaa tutustumaan tekstiin yhtä paljon kuin puolestaan väljennetty riviväli. Riviväli on yleensä 1-4 pistettä tekstin kirjainkoko suurempi. Lyhyissä riveissä, joissa on noin 35–40 merkkiä, riviväliksi riittää yleensä 1 pistekoon leipätekstiä suurempi riviväli, ettei palstan visuaalinen eheys kärsi. 3-4 pistekokoa suurempaa riviväliä käytetään puolestaan pitkissä noin 90–100 merkin pituisissa riveissä. (Itkonen, 2007, 85.) Keskilevyisen noin 60 merkkiä sisältävän rivin rivinväli on yleensä 2-3 pistettä tekstin kirjainkoko suurempi. Esimerkiksi, jos kirjainkoko on 10 pistettä, on hyvä riviväli tällöin 12–13 pistettä. Rivien ollessa pitkiä sekä kirjainten koot että rivivälit tulee olla suurempia. Tämä siksi, että lukijan on helppo rivien pituuden ja rivivälin mukaan seurata tekstiä. Näitä ohjeita noudattavan tekstin lukeminen on mahdollisimman sujuvaa. Se tarkoittaa sitä, että sitä on helppo lukea ilman pysähdyksiä. (Leskelä & Virtanen, 2006, 77.)

Jotta tekstin luettavuus pysyy hyvänä, ei sen lauseiden tule olla pidempiä kuin 5-9 sanaa. Se ei myöskään saa sisältää pitkiä virkkeitä, vaan yhden virkkeen kannattaa sisältää yleensä vain 1 tai 2 lausetta. Tämä siksi, että ihmisen työmuistiin eli lyhytkestoiseen muistiin mahtuu vain keskimäärin 7 sanaa, joidenkin tutkijoiden mukaan vain 4. Ihminen ei pysty käsittelemään eikä siirtämään suurempisanaaisia ja pidempivirkkeisiä lauseita työmuistiinsa, jolloin teksti jää lukijalle vaikean tuntuiseksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 300.)

Myös tekstin palstan muoto vaikuttaa luettavuuteen. Yleisesti selkeimpinä tyyleinä pidetään tasapalstaa ja oikean reunan liehua. Tasapalstaisessa tekstissä kaikki täydet rivit ovat samanpituisia. Rivit saadaan samanpituisiksi suurentamalla sanojen välejä ja tavuttamalla sanoja oikeasta reunasta. (Loiri, 2004, 82.) Tasapalstaa kirjoittaessa on

otettava huomioon, että jos palsta on kovin kapea, ei siihen yhdelle riville synny kovin montaa sanaväliä, jolloin teksti ei näytä niin selkeältä. Kapeissa palstoissa oikeasta reunastaan liehuva palsta onkin parempi vaihtoehto.

Oikean reunan liehulla kirjoitettu teksti alkaa aina vasemmasta reunasta tasaisesti samalta kohdalta ja tekstiin jäävä tyhjä tila kertyy aina oikealle, rivin loppupäähän, jolloin sanavälit pysyvät koko ajan vakiona. Oikeasta reunastaan liehuvaa palstaa kirjoittaessa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että liehureunassa ei ole allekkain enempää kuin kaksi tavutukseen päättyvää riviä. Tekstin rivien päihin ei myöskään saisi syntyä kapenevaa tai levenevää muotoa, joka jatkuu monta riviä.

(Leskelä & Virtanen, 2006, 80–81.)

Sekä luettavuutta ja ymmärrettävyyttä voidaan myös parantaa erilaisilla taulukoilla ja kuvioilla. Se johtuu siitä, että lukija pystyy ymmärtämään erilaisia kuvia ja taulukoita nopeammin ja vähemmällä vaivannäöllä kuin pelkkää tekstiä. On selkeämpää esittää tutkimustuloksia tai muita tarvittavia asioita taulukon avulla, varsinkin jos siihen liittyy erilaisia lukuja ja teorioita. Hyvin tehdystä, informatiivisesta taulukosta lukija pystyy nopeasti havaitsemaan, miten jokin asia on ja miten se kehittyy. Jotta taulukko antaa lukijalle täyden hyödyn ja tekee tekstistä entistä luettavamman ja helposti ymmärrettävämmän tulee sitä analysoida. Ei riitä, että taulukon alla toistaa vain samat asiat, mitä taulukostakin voi nähdä vaan sitä tulee selittää ja avata lukijalle syvällisemmin. Taulukoissa olevista asioista esitetään lukijalle siis erilaisia johopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 322.)

Helpon luettavuuden takaamiseksi tulisi huomiota kiinnittää myös julkaisun paperiin ja tekstiin väriin. Paperin tulisi mielellään olla luonnonvalkoinen tai hieman kellertävä ja mattapintainen, sillä liian valkaistusta paperista tulee tarpeettoman suuri kontrasti mustalle tekstille. Paperin ei myöskään tulisi olla kiiltäväpintainen, sillä se aiheuttaa turhia heijastuksia, joka puolestaan vaikeuttaa lukemista. Paperi ei saa myöskään koostumukseltaan olla liian läpinäkyvää, ettei teksti näy häiritsevästi sen toiselle puolella. Hyvän luettavuuden varmistamiseksi tulee painojäljen olla riittävän vahva. Tekstin tulee olla riittävän mustaa, mutta ei kuitenkaan niin tummaa, että se aiheuttaa kirjainten lihomista. (Leskelä & Virtanen, 2006, 84–85.) Tekstin värejä valittaessa tulee kiinnittää huomiota sen luettavuuteen. Tekstin värisävyn tulee olla riittävän tumma, jotta se on

yhtä helposti luettava kuin musta väri. Värien kontrastien tulee myös olla riittävän suuri ja ne eivät saa olla vastavärejä. Yleensä painotuotteessa voi olla vain yhtä väriä.

Halutessa havainnollistaa sanomaa, voidaan käyttää useampaakin väriä, kuitenkin niin, että yksi väri on tekstin pääväri eli sitä käytetään tekstissä eniten. (Koskinen, 2001, 86–88.)

2.3 Ymmärrettävyys

Ymmärrettävyys koostuu monista osatekijöistä. Kuten jo aiemmin mainittiin, lukijan kykyyn ymmärtää tekstiä vaikuttaa tekstin havainnollisuus ja siihen samaistuminen. Havainnollista tekstiä on helppo ymmärtää, koska siinä käytetään vertauksia ja esimerkkejä, jotka liittyvät jokapäiväiseen elämään. Seuraavan virkkeen viimeinen lause selventää ensimmäistä lausetta: *Syyrian sotaa on paennut jo miljoona ihmistä, mikä vastaa pääkaupunkiseudun asukasluvua*. Ensimmäisessä lauseessa oleva luku on niin suuri, että sitä on vaikea ymmärtää. Lukua on havainnollistettu vertaamalla maasta paenneiden ihmisten määrää pääkaupunkiseudun ihmisten määrään, minkä ansiosta suomalaisen lukijan on helppo ymmärtää ensimmäinen lause. Samaa keinoa on käytetty myös tässä: *Keskituloinen asukas tienaa Intiassa 14 dollaria viikossa, mikä vastaa keskivertosuomalaisen tunnin palkkaa*. (Hirsjärvi ym. 2009, 293.)

Havainnollisuuteen vaikuttavat myös tutut ilmaisut, koska ne auttavat lukijaa samastumaan tekstiin, esimerkiksi kirjoitettaessa *presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotosta*, käytetään yleisemmin tunnettua termiä *linnan jublat*. Tekstiin samastuminen puolestaan lisää ymmärrettävyyttä ja mielenkiintoa. Kun lukija samastuu tekstiin ja vertaa sitä omiin tietoihinsa, hän alkaa ymmärtää lukemansa. (Hirsjärvi ym. 2009, 293.) Myös tekstin kiinnostavuus luo ymmärrettävyyttä. Jos teksti on mielenkiintoisesti kirjoitettu, eli se herättää lukijan mielenkiinnon, lukija on valmis näkemään vaivaa lukeakseen ja ymmärtääkseen tekstin. (Wiio, 1998, 125.) Esimerkiksi mukaansatempaava ja huumorilla höystetty teksti herättää lukijan mielenkiinnon.

Myös tekstin kieliasu luo ymmärrettävyyttä. Kun tekstin sanasto on tuttua, on tekstikin ymmärrettävämpää. Jos teksti kirjoitetaan muulle kuin tekstin aiheen sisällön asiantuntijoille, tulee erilaisia ammattialan erityissanoja tai vierasperäisiä sanoja välttää

tai sitten ne tulisi vaihtaan yleiskielen muotoon, joka on tuttu tekstin kohderyhmälle. Jos kirjoittaja käyttää hänelle tuttua ammattisanaa tai vieraskielistä termiä tekstissään, hänen tulee selittää tai määritellä se mahdollisimman hyvin, jotta se ei jää lukijalle epäselväksi. Perusohje kuitenkin on, että aina kun tekstissä pystyy käyttämään yleiskielen sanoja, niitä tulee käyttää. Jos vierasperäisiä tai ammattialan erityissanoja on tekstissä liikaa, ne etäännyttävät lukijan halutusta sanomasta. (Hirsjärvi ym. 2009, 304–307.)

Tutun sanaston lisäksi virkkeiden rakenteen tulee olla yksinkertaista. Pitkien tai monimutkaisten virkkeiden käyttöä tulee välttää, sillä sellaisia luettaessa pikamuisti ylikuormittuu ja sen toiminta häiriintyy. Tämä puolestaan vaikeuttaa ymmärtämistä. (Wiio, 1998, 124.) Pikamuistilla tarkoitetaan lyhytkestoista muistia, jonne ihminen siirtää tietoa tilapäisesti. Tieto ei pysy pikamuistissa kuin muutaman kymmenen sekunnin ajan. Jos pikamuistin tieto koetaan tärkeäksi, siirretään se pysyvään muistiin. (Virtanen, 2009, 29.) Nykyään työelämän teksteissä suositaankin lyhyitä virkkeitä. Virkkeitä, jotka sisältävät pelkän päälauseen voi hyvin käyttää työelämän teksteissä. Tekstistä, jossa on paljon tällaisia päälausevirkkeitä, ei tule töksähtävää kun teksti on lyhyt, enintään sivun mittainen. Jos teksti on sitä pidempi, kannattaa virkkeiden pituutta vaihdella. Silloin kirjoittaja saa tekstin rytmistä vaihtelevaa mikä taas helpottaa lukemista. (Uimonen, 2005, 245.)

Ymmärrettävän tekstin ideatiheys on kohdillaan. Ideatiheydellä tarkoitetaan, että samaan tekstiin ei saa laittaa liian montaa erilaista asiaa, vaan tekstin tulee selittää selvästi vain muutama asia. Jos tekstissä on liian monta uutta tai tärkeää asiaa, tekstiä on vaikea ymmärtää. (Wiio, 1998, 125.) Jos esimerkiksi samassa tekstissä kirjoitetaan lukijalle jostakin uudesta aiheesta, kuten ilmastonmuutoksesta, kierrätyksen tärkeydestä ja sääilmiöistä, ei sen lisäksi tulisi kirjoittaa vielä tietotekniikasta, sen uusista mullistuksista ja matkapuhelinten vaarallisuudesta. Tällainen liallinen erilaisten asioiden samassa tekstissä käsittely saa lukijan hämmentymään eikä hän pysty ymmärtämään kunnolla kaikkea.

Tekstin ymmärtämistä auttaa myös selkeä jäsentely. Tekstin jäsentelytapa riippuu siitä, miksi ja mitä varten teksti on kirjoitettu. Jäsentelytavoista käytetyin on tärkeimmästä

asiasta aloittaminen ja siitä toiseksi tärkeimpään asiaan siirtyminen jne. Lukija pystyy kappalejaoista huomaamaan, eteneekö teksti johdonmukaisesti ja miten asiat on jäsennelty. (Hirsjärvi ym. 2009, 319–320.) Tekstin kappaleissa käsitellään kussakin vain yhtä aiheen asiakokonaisuutta. Yhdessä nämä kaikki edellä esitetyt ymmärrettävyyden osatekijät, joita ovat havainnollisuus, tekstiin samaistuminen, tekstin kieliasu, tuttu sanasto, yksinkertainen virkkeiden rakenne, ideatiheys sekä jäsentely vaikuttavat siihen, miten me ymmärrämme tekstejä.

Otsikot ovat myös tärkeässä asemassa kun puhutaan jonkin tekstin ymmärrettävyydestä. Lukija pystyy lukujen ja alalukujen otsikoista ymmärtämään tekstin rakenteen ja hahmottamaan miten se etenee. Otsikoiden tulee olla selkeitä, lyhyitä ja tarkkoja. Niiden tulee sisältää jokin kirjoituksen sisällön olennainen osa. Ne eivät saa sisältää turhia sanoja eivätkä mutkikkaita rakenteita. (Hirsjärvi ym. 2009, 316–320.) Lyhyt otsikko on parempi kuin pitkä, sillä lukijan on helpompi hahmottaa se. Otsikon pituus riippuu asiasta mutta sen ihannepituus on vain muutama sana. Sen ei tule olla pitempi kuin yksi lause. Jos otsikosta tulee pitempi, sen voi jakaa kahtia varsinaiseen otsikkoon sekä sen alapuolella olevaan lisärivin. Tämänäyttävät otsikot sopivat monenlaisiin teksteihin sekä esitteisiin. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 181.)

Myös tekstin väliotsikot vaikuttavat tekstin ymmärrettävyyteen. Ne ilmaisevat tulevien kappaleiden keskeiset asiasisällöt ja auttavat tekstin ymmärtämistä. Otsikoita ei saa kuitenkaan tekstissä olla liikaa, sillä silloin tekstin eheys eli ulkoasun ehjyys kärsii. Tekstissä on liikaa otsikoita, jos sen ulkoasu näyttää pirstaleiselta. Jotta liialta otsikoinnilta vältyttäisiin, tulisi kirjoittajan huolehtia siitä, että kappaleet ovat hyvin suunniteltuja ja kunkin luvun ajatus tulee selkeästi tekstissä esille. (Hirsjärvi ym. 2009, 316–320.)

2.4 Ulkoasu

Tekstin ymmärrettävyyden ja luettavuuden lisäksi tekstiä tehdessä tulee kiinnittää huomiota sen ulkoasuun. Hyvän ja selkeän tekstin ulkoasu on tarkasti huoliteltu. Se tukee tekstin luettavuutta. Vaikka teksti olisi muuten helposti ymmärrettävää, voi epäonnistunut ulkoasu saada sen näyttämään tylsältä ja sekavalta. Tällöin tekstiä ei

välttämättä ilman pakottavaa syytä haluta lukea. Tämä tarkoittaa sitä, että teksti on typografisesti tasapainossa. Rivien pituudet vastaavat rivivälien kokoa, jotka puolestaan vastaavat kirjainkokoja. Palstat ovat kirjoitettu selkeän tekstin ohjeiden mukaan ja tekstissä mahdollisesti olevat kuvat tukevat tekstiä eivätkä jää siitä irrallisiksi. Hyvä ja selkeä ulkoasu tukee tekstin luettavuutta. Ulkoasuun kuuluvilla kuvilla on myös tärkeä merkitys tekstin teossa, sillä kuvista lähtevä emotionaalinen kiinnostus syntyy paljon helpommin kuin tietokiinnostus. Tämä tarkoittaa sitä, että kiinnostus tekstiä kohtaan, jossa on kuvia, syntyy paremmin kuin pelkkään tekstiä sisältävään tekstiin. (Virtanen, 2009, 119.)

Kuvat ovat tärkeässä asemassa erilaisissa teksteissä, sillä kuvat kertovat lukijalle jo paljon asioita ennen kuin tekstiä on edes alettu lukea. Ne luovat ensivaikutelman tekstistä ja niiden avulla saadaan myös herätettyä lukijan mielenkiinto tekstiä kohtaan. Tekstiin ei voida kuitenkaan laittaa ihan mitä tahansa kuvaa, vaan sen tulee liittyä tekstin aiheeseen ja sisältöön. Se ei myöskään saa olla ristiriidassa tekstin sisällön kanssa, jotta lukija ei joudu harhaan. (Kaloinen, Suntinen & Vallisaari, 2004, 271.) Kuvien avulla monet asiat ovat helpompia ymmärtää. Kun haluttu tieto esitetään samanaikaisesti sekä tekstinä, että kuvana on se paljon selkeämpää kuin pelkkä yksitoikkoinen teksti. Tekstien ulkoasuun tulee siis kiinnittää erityistä huomiota, sillä lukija päättää jo muutaman sekunnin vilkaisulla, jatkaako lukemista. (Virtanen, 2009, 132.)

3 Selkokieli

Selkokielellä tarkoitetaan suomen kieltä, jota on muokattu yksinkertaiseen ja helposti ymmärrettävään muotoon. Siinä käytetään yksinkertaisia lausemuotoja sekä helposti ymmärrettävissä olevia sanoja. Selkokieltä käytetään kirjoittaessa ja puhuttaessa sellaisille ihmisille, joiden on vaikea ymmärtää yleiskieltä. Selkokieli ei siis ole oma kielensä, vaan siihen pätevät lähes kaikki samat kirjoittamiseen liittyvät säännöt kuin suomen yleiskieleenkin. Palautetta tästä on saatu muun muassa maahanmuuttajatahoilta. Suomen kieltä opettelevat maahanmuuttajat haluavat oppia puhumaan ja kirjoittamaan suomen kieliopin mukaisesti. (Virtanen, 2009, 68–69.)

Selkokielellä julkaistaan Suomessa monenlaisia julkaisuja, kuten lehtiä, kirjoja, esitteitä ja internet-sivuja. Näiden julkaisujen tekijänä, ideoijana tai yhteistyökumppanini toimii yleensä Selkokeskus. Selkokeskuksen tehtävänä on edistää selkokielistä tiedotusta, tiedonvälitystä ja kulttuuria. Se toimii alan yhteistyö- ja tiedotuskanavana ja tuottaa selkokielistä palveluja. Selkokeskus myös myöntää erilaisille julkaisuille, jotka täyttävät selkokielisten julkaisun vaativat kriteerit Selkokieli-tunnuksen (kuvio 1). Tunnus on neliön sisällä vasemmasta alareunasta oikeaan yläreunaan ylettyvä aaltoileva musta nuoli. Selkokeskus julkaisee myös selkokielistä uutislehtiä, Selkosanomiam suomeksi ja LL-bladetia ruotsiksi sekä ylläpitää selkokielistä internet-sivuja. Se myös edistää julkaisutoimintaa, joka on kirjoitettu selkokielellä. Selkokeskus julkaisee vuosittain monenlaista tiedotusmateriaalia, joka on tehty yhteistyössä eri tahojen ja viranomaisten kanssa. (Selkokeskus.)

Kuvio 1. Selkologo

3.1 Selkokielen ja yleiskielen erot

Selkokieli ei tarkoita samaa kuin selkeä yleiskieli. Selkeä yleiskieli määritellään jonkin kieliyhenteisön yhteiseksi kielimuodoksi, joka noudattaa kirjakielen kirjoitussääntöjä. Sen virkerakenne on yksinkertainen ja siinä käytetään yleisesti tunnettua sanastoa ja selitetään kaikki käytetyt erikoistermit. Selkokielen tarkoitus ei myöskään ole korvata hyviä ja selkeitä yleiskielisiä lehtiä tai muuta kirjallisuutta, vaan tukea yleiskieltä huonosti hahmottavien ihmisten tiedonsaantia. (Virtanen, 2009, 11–16.)

Selkokielisissä teksteissä sisältö on rajatumpaa kuin yleiskielisissä teksteissä. Niissä pyritään kertomaan vain kaikista oleellisimmat asiat loogisessa järjestyksessä. Kaikkia vähänkään epäoleellisia asioita tai viittauksia, jotka osoitetaan tekstin muihin osiin, tulee välttää. Tekstin tulee kuitenkin säilyä ehjänä kokonaisuutena niin, että lukija pystyy ymmärtämään sen helposti.

Selkokieltä kirjoittaessa tulee käyttää vain tutuimpia sanoja ja kaikkia vähänkään vieraita sanoja tulee välttää. Jos niitä joutuu kirjoittamaan, ne tulee selittää tekstissä heti sanan käyttämisen jälkeen. Selkotekstissä ei saa olla myöskään liian pitkiä sanoja. Suomen kielessä on kuitenkin monia pitkiä sanoja, joille ei löydy lyhyempää vastinetta. Tällöin sanat katkaistaan tavuviivan avulla riviä vaihtamalla. Selkokielisessä tekstissä tulee välttää myös murre- tai muotisanvoja. Jos sellaisia sanoja tekstin elävöittämiseksi kuitenkin halutaan käyttää, tulee niihin liittää esimerkkejä. Myöskään suurien lukujen käyttöä ei suositella. Jos ne kuitenkin ovat oleellinen ja tärkeä osa tekstiä, kannattaa niiden mittasuhteista kertoa esimerkkejä. (Selkokeskus.)

Selkokielisissä teksteissä virkkeet eivät saa olla liian pitkiä. Suosituksena on, että ne koostuvat enintään 14 sanasta. Päälauseissa tulee esittää tärkeimmät asiat ja niissä tulee käyttää suoraa sanajärjestystä aina kun se on mahdollista. Lukijalle tutut asiat tulee esittää heti lauseen alussa ja uudet vasta lauseen lopussa. Selkokielisessä tekstissä tulee käyttää yleisiä kielen rakenteita ja vaikeampia ilmaisuja, kuten esimerkiksi lauseenvastikkeita, tulee välttää. Vaikeat lauserakenteet sekä passiivin käyttö eivät kuulu selkokieleen. (Selkokeskus.) Erona yleiskielisiin teksteihin on myös selkojulkaisuissa käytettävän kirjasintyyppin koossa. Yleiskielisten tekstien hyvänä kirjainkokona pidetään

9-12 pistettä kun taas selkokielen julkaisulle sopivana kirjainkokona pidetään 11–16 pistettä. (Virtanen, 2009, 121.)

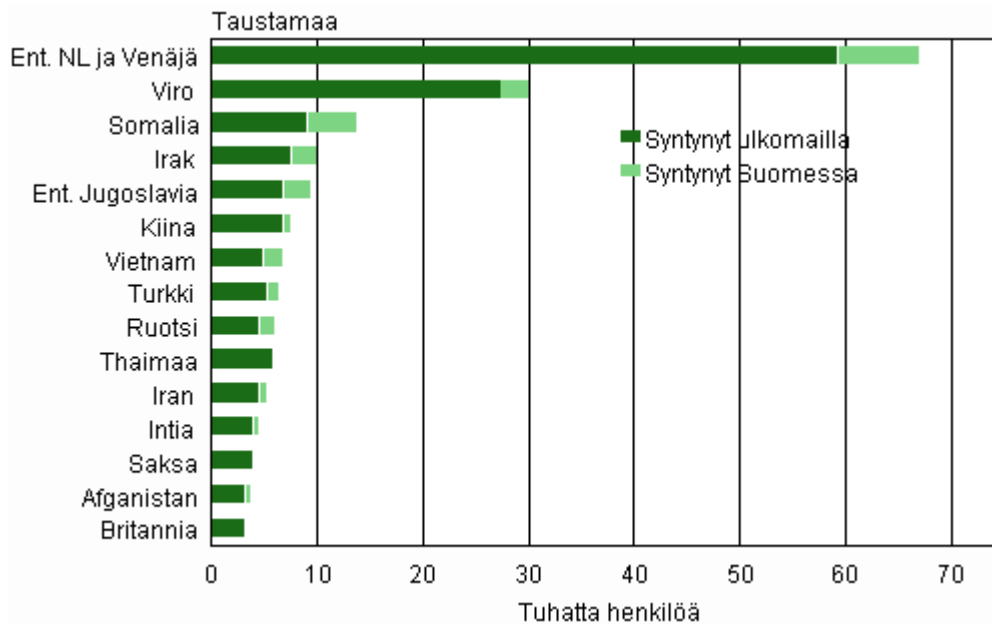
Selkokielen tekstin pitää olla yhtenäinen ja sen tulee edetä sujuvasti. Tekstissä tulee käyttää, aina kirjoittajan pystyessä, sidosteisuutta. Tällöin lukija ymmärtää tekstin yhdeksi kokonaisuudeksi. Erilaisia sidoskeinoja käyttämällä kirjoittaja pystyy sitomaan asiat ja lauseet toisiinsa. Hyviä sidoskeinoja ovat esimerkiksi toisto, vertailu sekä samaatarkoittavien sanojen rinnakkainen käyttö. (Selkokeskus.)

3.2 Selkokieli ja maahanmuuttajat

Suomessa on muihin EU-maihin verrattuna vielä vähän maahanmuuttajia suhteessa valtaväestön määrään. Maahanmuutto Suomeen onkin lisääntynyt vasta 2000-luvun loppupuolella. Tällöin maahanmuutto alkoi lisääntyä EU:n laajentumisen myötä. Uusien EU maiden kansalaisten liikkuvuutta helpotettiin ja Suomeen onkin siitä lähtien tullut maahanmuuttajia enenevässä määrin etenkin Virossa. (Tilastokeskus.)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 Suomeen muutti 29 500 henkilöä, enemmän kuin koskaan aiemmin koko Suomen itsenäisyyden aikana. Suomessa maahanmuuton historia ei ylety kovin kauas, vain 1990-luvulle. Maahanmuuttajien määräkään suhteutettuna valtaväestöön ei ole kovin suuri valtakunnallisella tasolla, mutta osassa maata se on jo merkittävämpi osa väestöstä, kuten pääkaupunkiseudulla. (Sisäasiainministeriö.)

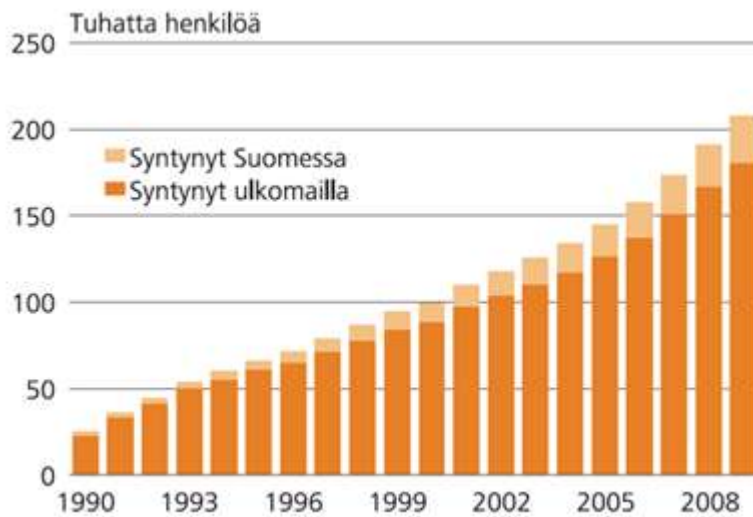
Alla olevassa kuviossa (kuvio 2.) on eriteltyä kansalaisuuksittain Suomessa asuvat suurimmat ulkomaista syntyperää olevat ryhmät.

Kuvio 2. Suurimmat ulkomaista syntyperää olevat ryhmät Suomen väestössä 31.12.2011 (Tilastokeskus 2011.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui vuonna 2011 yhteensä reilut 244 000 ihmistä, joiden äidinkieli oli jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Tämä on 4,5 % koko väestöstä. Uudenmaan maakunnassa heistä asui peräti yli 133 000 henkilöä. (Tilastokeskus.)

Kuviossa 3 on kuvattu vieraskielisten määrä Suomessa vuodesta 1990 aina vuoteen 2009 asti. Vuonna 1990 Suomessa oli eri kieltä äidinkielenään puhuvia henkilöitä vain 25 000, mutta kuten kuvio kertoo, määrä on kasvanut tasaisesti vuosi vuodelta. Vuonna 2009 vieraskielisten henkilöiden määrä oli jo yli 200 000, joka tarkoitti 3,9 prosenttia koko väestöstä. Vuoden 2009 Suomen vieraskielisestä väestössä yli kolmannes puhui äidinkielenään joko venäjää tai viroa. (Tilastokeskus.)

Kuvio 3. Vieraskielisten määrä Suomessa 1990–2009 (Tilastokeskus.)

Vuoden 2011 lopussa Suomen reilusta 244 000 vieraskielisen ryhmästä suurin vieraskielinen ryhmä oli venäjää äidinkielenään puhuvat henkilöt, joita oli lähes 60 000. Seuraavaksi suurimmat kieliryhmät olivat viro (noin 33 000), somali (noin 14 000), englanti (lähes 14 000) ja arabia (noin 11 000). (Tilastokeskus.)

Kuten jo aiemmin todettiin, asuu vieraskielisiä Suomessa selvästi eniten Helsingin seudulla. Vuoden 2011 alussa Helsingissä asui lähes 63 500 muun kuin suomen tai ruotsinkielistä henkilöä, mikä on 11 % koko Helsingin väestöstä. Espoossa vieraskielisiä oli 9 % ja Vantaalla 10 %. Suurimmat vieraiden kielten ryhmät olivat samat kuin maanlaajuisestikin, eli venäjä, viro, somali ja englanti. (Helsingin kaupunki, tietokeskus.)

Ylen uutisissa 12.2.13 julkaistussa väestöennusteessa, jonka ovat Helsingin, Espoon ja Vantaan tilasto- ja tutkimusyksiköt tehneet yhteistyönä, todetaan, että vuoteen 2030 mennessä Helsingin seudulla olisi jopa 300 000 vieraskielistä henkilöä. Helsingissä muunkielisen väestön osuus olisi tuolloin jo 21 prosenttia eli siis joka viidennen helsinkiläisen äidinkieli olisi jokin muu kuin suomi. Tämä tarkoittaa sitä, että Helsingin vieraskielisen väestön määrä yli kaksinkertaistuisi alle 20 vuodessa. Samoja prosenttilukuja ennustetaan niin Espooseen (21 prosenttia) kuin Vantaallekin (23 prosenttia).

Kuten tilastoista ja ennusteista voidaan päätellä, on maahanmuuttajien määrä edelleen kasvussa. Tämä tarkoittaa sitä, että selkokielisille julkaisuille on tarvetta tulevaisuudessakin. Maahanmuuttajien tarve selkokielellä kirjoitettujen tekstien lukemiseen vaihtelee. Joillekin vieraskielisille selkokielen hyöty on hyvin lyhytaikaista, esimerkiksi vain suomen kielen opintojen alkuvaiheessa. Kuitenkin joillakin maahanmuuttajilla voi olla vaikeuksia oppia suomen kieltä riittävän hyvin, jolloin kielen taito jää, jopa pysyvästi, puutteelliseksi. Tällaisille henkilöille selkokieli on tärkeä kommunikoinnin väline. (Leskelä & Virtanen, 2006, 11.)

Maahanmuuttajan opetellessa suomen kieltä hänen pitkäkestoisessa muistissaan ei ole vielä tarpeeksi tietoa kohdekielestä. Myöskään kielen rakenteet eivät ole vielä riittävän hyvin hallussa ja sanavarastokin on alussa vielä suppea. Kaikki tämä liittyy siihen, että luetun ymmärtäminen on vaikeampaa. Maahanmuuttajan on myös vaikeaa kielen oppimisen alussa ymmärtää kieleen kytkeytyviä erinäisiä kulttuurisia merkityksiä. (Virtanen, 2009, 30.) Maahanmuuttajille vaikeita suomen kielen rakenteista ovat ainakin harvoin käytetyt sijamuodot kuten komitatiivi, instruktiivi ja abessiivi sekä jotkut verbien sijamuodot kuten potentiaali. Myös liitepartikkelit ja verbien nominaalimuodot tuntuvat heistä hankalilta. Suomen kielen taivutusmuodot ovat myös maahanmuuttajille vaikeita, sillä jo yhden kirjaimen erolla lause voi saada eri merkityksen. (Virtanen, 2009, 95.) Tästä esimerkkinä on esimerkiksi lausepari tulipalo tuhosi talon ja tulipalo tuhosi taloa. Yhden kirjaimen erolla lause saa eri merkityksen.

Maahanmuuttajien tarvetta selkokielisille julkaisuille ei ole hirveästi tutkittu. Monen sitä tutkineen kanta on kuitenkin se, että selkokieliset julkaisut tuovat suurimmalle osalle maahanmuuttajista vain lyhytaikaisen hyödyn heidän opintojensa alussa. Yleinen argumentti myös selkojulkaisujen käytöstä maahanmuuttajien suomen kielen opetuksessa on se, että niitä ei tulisi käyttää, sillä maahanmuuttajien tulisi oppia suomen yleiskieltä, jonka kanssa he ovat tekemisissä päivittäin.

Mielestäni Kelan esitteiden kohdalla asian voi nähdä toisin ja selkokielen käyttö on niissä myös maahanmuuttajien osalta suotavaa. Kelan etuusesitteissä käsitellään asioita, jotka eivät ole arkipäiväisiä edes kaikille suomea äidinkielenään puhuville. Tällaisten asioiden täydellinen ymmärtäminen ei välttämättä maahanmuuttajalta onnistu edes

monien Suomessa elettyjen vuosienkaan päästä, vaikka heidän suomen kielen taitonsa olisikin jo hyvällä tasolla. Mielestäni selkokielestä on heille tässä tapauksessa pitkäaikaista hyötyä.

4 Kela ja sen esitteet

Teen opinnäytetyöni Kansaneläkelaitokselle eli Kelalle. Kelan tehtävänä on hoitaa kaikkien sen asiakkaiden perusturvaa elämän erilaisissa tilanteissa. Näitä ovat muun muassa lapsen syntyminen, työttömyys tai eläkkeelle siirtyminen. Kaikki Suomessa asuvat ja Suomen sosiaaliturvaan kuuluvat henkilöt ulkomailla ovat Kelan kohderyhmään kuuluvia asiakkaita. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, asumistuki, opintotuki, vähimmäiseläkkeet, vammaisetuudet, sotilasavustukset sekä maahanmuuttajan tuki. Myös etuuksista ja palveluista tiedottaminen sekä sosiaaliturvan kehittäminen kuuluu Kelan tehtäviin. (Kela.fi.)

4.1 Kelan etuusesitteet

Kelalla on asiakkainaan koko ajan kasvava joukko eritaustaisia ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia maahanmuuttajia, joiden äidinkieli ei ole suomi. Tämä asettaa haasteita viestien perille viemiseksi ja niiden riittävälle ymmärtämiselle, -Kelan esitteiden kuin tulisi palvella helposti ja ymmärrettävästi monenlaisia ihmisiä, kuten myös edellä mainitsemiani maahanmuuttajia. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa vuoden 2012 maahanmuuttajabarometrissa kaikista vastaajista 72 % kertoi käyttäneensä Kelan palveluja viimeisen 12 kuukauden aikana. Kun barometrissa tarkasteltiin palveluita asiointikertojen perusteella, oli Kela yhdessä liikuntapalvelujen ja kirjaston kanssa kärkisijoilla. Kelan palveluja oli käyttänyt, yli viisi kertaa kuluneen vuoden aikana, 31 % vastaajista ja vähintään kaksi kertaa 50 % vastaajista.

(Maahanmuuttajabarometri 2012, 44.)

Kelan etuusesitteiden kohderyhmä on laaja. Se käsittää kaikki Suomen sosiaaliturvaan kuuluvat henkilöt. Kohderyhmän ollessa näin laaja, on Kela halunnut tehdä etuusesitteistään mahdollisimman helpot ja ymmärrettävät, jotta ne palvelisivat kaikenlaisia ihmisiä. Esitteiden tavoitteena on yhdessä Kela.fi internetsivuston kanssa jakaa tietoa Kelan eri etuuksista, jotta ihmiset osaisivat hakea oikeita, heille kuuluvia etuuksia. Esitteiden ja Kelan internetsivuilla olevan tiedon avulla pyritään siihen, että Kelan asiakkaat osaavat hakea oikeita heille kuuluvia tukia. Ei ole Kelan eikä yksityisen

asiakkaankaan etu, että tukia haetaan vain varmuuden vuoksi tietämättä onko niihin oikeutta. (Kaino Laaksonen 2013.) Kelan etuusesitteitä saa Kelan asiakaspisteistä ja yhteispalvelupisteistä. Ne ovat katsottavissa ja ladattavissa myös internetissä. Esitteitä voi myös tilata Kelan internetsivujen kautta.

Kela on yhteistyössä Selkokeskuksen kanssa tehnyt Kelan etuuksista kuusi selkokielistä etuusesitettä. Tämä tarkoittaa, että esitteet on pyritty selkeyttämään niin, että niitä olisi helppo lukea ja ymmärtää. Ne ovat myös lyhyempiä kuin aiemmat yleiskieliset esitteet ja sisältävät vain tärkeät perusasiat ilman tarkkoja lukuja ja erilaisia rahamääräisiä summia. Nämä kuusi selkokielistä esitettä ovat Koti ja perhe, Terveys ja kuntoutus, Opiskelu, Työttömyys, Eläkkeelle ja Muutto Suomeen tai Suomesta ulkomaille. Nämä Kelan esitteet on merkitty selkologolla (kuvio 1), jotta lukija näkee helposti, että ne on laadittu selkokielellä.

Opinnäytetyössäni tutkin kahta Kelan selkokielistä etuusesitettä. Ne ovat Koti ja perhe sekä Työttömyys. Koti ja perhe-esitteen kohderyhmänä ovat lapsiperheet. Esitteen tavoitteena on kertoa lapsiperheille tarkoitetuista tuista, kuten äitiysrahasta ja lapsilisästä, sekä yleiseen asumistukeen liittyvistä asioista. Esitteessä on kerrottu lyhyesti ja selkeästi mitä tukia esitteen kohderyhmille on olemassa, ketkä ovat niihin oikeutettuja sekä miten ja milloin niitä voi hakea. Esitteen viimeisellä aukeamalla on myös esitetty eri vaihtoehtoja, miten ja minkälaisissa asioissa Kelaan voi olla yhteydessä. Työttömyys-esitteen kohderyhmänä ovat työttömät ja sen tavoitteena on kertoa lyhyesti ja selkeästi työttömän henkilön erilaisista tuista sekä niiden myöntämisperusteita. Siinä on myös käsitelty maahanmuuttajan kotoutumistuki.

Molemmat esitteet on julkaistu alkuvuonna 2013. Koti ja perhe-esitteessä on yhteensä 17 sivua ja Työttömyys-esitteessä puolestaan 9 sivua. Mustan päävärin lisäksi Koti ja perhe-esitteessä on väreinä viininpunainen ja oranssi. Viininpunaista väriä on kannen lisäksi käytetty Koti ja perhe osion otsikoissa. Vaaleampana sävynä sitä on myös käytetty Koti ja perhe osion infolaatikoiden taustavärinä. Oranssia puolestaan on käytetty Tukea asumiseen osion otsikoissa sekä haaleampana myös saman osion infolaatikoissa. Työttömyys-esite puolestaan kostuu mustan päävärin lisäksi sinisestä

väristä. Myös esitteen kansilehti on sininen. Esitteessä on myös infolaatikoiden taustoissa vihreätä väriä.

Esitteiden tekstin palstojen muotona on käytetty oikean reunan liehua, jota pidetäänkin yhtenä selkeimpänä tyylinä yhdessä tasapalstan kanssa. Teksti, joka kirjoitetaan oikean reunan liehulla, alkaa aina vasemmasta reunasta tasaisesti samalta kohdalta. Oikealle reunalle, rivin loppupäähän puolestaan kertyy tekstiin jäävä tyhjä tila. Tällöin palstan sanavälit pysyvät koko ajan vakiona. Kelan esitteiden teksti noudattaa hyvin oikean reunan liehulle asetettuja normeja. Sen liehureunoissa ei ole allekkain enempiä kuin kahta tavutukseen päättyvää riviä eikä oikean reunan rivien päihin synny missään esitteiden teksteissä kapenevaa eikä levenevää muotoa, joka jatkuu monta riviä. (Leskelä & Virtanen, 2006, 80–81.)

Kelan esitteissä käytössä oleva kirjasintyyppi on Minion. Se on ostettu Kelan käyttöön ja sitä käytetään Kelan painotuotteiden tekstiladelmassa. Minionin kirjasinkoko on 11 pt. Riviväli Kelan teksteissä on puolestaan 13 pt. (Kaino Laaksonen 2013.) Kelan esitteiden Kirjasintyyppi on selkeä eikä se sisällä suuria paksuusvaihteluja kuten ei selvän kirjasintyyppin tule sisältääkään. Se on hyvin samankaltainen kuin hyväksi todetut Times ja Palatino ja se kuuluu niiden kanssa samaan antiikvakirjasintyyppiryhmään. Sen kirjasinkoko 11 pt vastaa myös hyvin selkeän kirjasinkoon suuruutta, joka on 9-12 pt. (Leskelä & Virtanen, 2006, 72–75.) Kun teksti kirjoitetaan Minion kirjaintyyppillä ja sen yhdellä rivillä on noin 60 merkkiä, käytetään sen pistekokona 9 ja rivivälinä 11 pistettä. (Itkonen, 2007, 86.) Kelan etuusesitteet on kuitenkin suunniteltu selkokielisiksi ja siksi niissä tulee käyttää suurempaa pistekokoa, joka esitteissä onkin 11 ja riviväli kirjasinkoon mukaan kaksi pistettä isompi eli 13.

Selkokielisissä teksteissä suosituksena on, että virkkeet koostuvat enintään 14 sanasta (Selkokeskus). Kelan Työttömyys-esitteessä virkkeet koostuvat keskiarvallisesti 9,28 eli 9 sanasta. Esitteen virkkeiden sanamäärien moodi, eli luku joka useimmiten esiintyy, on puolestaan 7. Kelan Koti ja perhe-esitteen virkkeiden sanojen määrän keskiarvo on puolestaan 8,96 eli noin 9 sanaa ja moodi on 8. Tämä osoittaa, että Kelan esitteiden tekstit noudattavat hyvin selkokeskuksen määrittämiä virkkeenpituuteen liittyviä ohjeita. Otsikoista niin pääotsikot kuin alaotsikotkin ovat esitteessä lyhyitä ja tarkkoja.

Otsikoissa on keskimäärin kaksi sanaa sekä Työttömyys-etuusesitteessä (2,14) että Koti ja perhe-esitteessä (2,16). Molemmissa myös eniten esiintynyt luku eli moodi on yksi.

5 Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja tulokset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan selkokiehiset etuusesitteet ja ovatko selkokielellä kirjoitetut esitteet heidän mielestään tarpeellisia. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Miten hyvin maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan esitteiden sisällön?
2. Miten luettavia Kelan esitteet ovat maahanmuuttajien mielestä?
3. Miten selkeä Kelan esitteiden ulkoasu on maahanmuuttajien mielestä?
4. Miten tarpeellisina maahanmuuttajat pitävät Kelan selkokiehisiä esitteitä?

Tutkimusta suunniteltaessa tuli ottaa huomioon ehkä hiukan vaikeasti tavoiteltava kohderyhmä – maahanmuuttajat. Kohderyhmän tavoittamiseksi oli selvitettävä, mikä olisi paras tapa tavoittaa se ja miten henkilöille, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään, eivätkä välttämättä ymmärrä sitä riittävästi, olisi paras kertoa tarpeeksi tutkimuksesta ja sen hyödyistä. Huomioon tuli myös ottaa kohderyhmän erilaiset kulttuurilliset taustat, jotka vaikuttavat paljon siihen, miten he vastaanottavat ja miten tärkeänä he tätä tutkimusta pitävät. Eri vaihtoehtoja miettiessä päädyin siihen lopputulokseen, että tavoitan kohderyhmän helpoimmin jonkun kohderyhmälle jo tutun kontaktin kautta.

Jotta tutkimuksen tavoitteet täytyisivät ja kohderyhmästä saataisiin mahdollisimman tarkka ja sitä hyvin kuvaava otos, valikoitui menetelmäksi fokusryhmähaastattelu.

Haastattelukysymyksiä suunniteltaessa tuli koko ajan ottaa huomioon kohderyhmänä olevat henkilöt, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään. Kysymyksistä tuli muotoilla mahdollisimman selkeät ja helpot. Niistä tuli tehdä myös selkeitä, jotta ne ymmärretään haluamalla tavalla.

5.1 Menetelmän valinta

Tutkimus on kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii hyvin tämän aiheen tutkimusmenetelmäksi, koska siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Myös kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän pyrkimys löytää tai paljastaa tosiasioita kuvaa tämän tutkimuksen toteutustapaa hyvin. (Hirsjärvi, ym., 2009, 161.) Kvantitatiivisen tutkimustavan toteuttamiseksi olisi tarvinnut suuren kohderyhmän kyselylle, jota olisi ollut vaikea tavoittaa. Tutkimuksen menetelmäksi valikoitui lopulta fokusryhmähaastattelu. Fokusryhmähaastattelu on hieman erilainen kuin perinteinen haastattelu. Siinä ryhmän vetäjän ei ole tarkoitus pelkästään esittää kysymyksiä joihin haastattelussa olevat henkilöt yksi kerrallaan vastaavat vaan kysymysten avulla vetäjä yrittää saada ryhmän olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa eli keskustelemaan ja pohtimaan halutuista asioista keskenään. (Bäckström 2011.)

Haastattelun pohjustukseksi sekä siihen osallistuvien henkilöiden taustojen selvittämiseksi tein heille kysymyslomakkeen. Mielestäni haastatteluun osallistuvien taustojen tunteminen oli tutkimustulosten kannalta tärkeää. Kysymyslomakkeen tekoon päädyin myös siksi, että itse fokusryhmähaastattelussa voidaan keskittyä ainoastaan Kelan esitteisiin, eikä henkilöiden taustoihin tai suomen kielen opiskelun keston. Valitsin myös kysymyslomakkeeseen joitakin samankaltaisia kysymyksiä, mitä myös pohdittiin haastattelutilanteessa. Tällöin haastatteluun osallistujat pystyivät jo orientoitumaan haastatteluun kysymyslomakkeessa olevien, Kelan esitteitä koskevien kysymysten avulla.

Kysymyslomakkeen tulee näyttää selkeältä ja helposti täytettävältä ja kysymysten tulee olla mahdollisimman selkeitä. Jos kysymykset ovat epämääräisiä tai niissä on käyetty monimerkityksisiä sanoja kuten ”usein” ja ”yleensä” niin niihin vastaajat voivat tulkita ne eri tavalla kuin lomakkeen tekijä oli ne tarkoittanut. Kysymysten tulisi myös olla lyhyitä, sillä vastaajien on niitä helpompi ymmärtää. Myös kysymysten järjestystä tulee miettiä. Helpoimmin vastattavat kysymykset kuten siviilisääty ja ikä kannattaa sijoittaa kysymyslomakkeen alkuun. Tällöin vastaajalle ei heti kysymyslomakkeen alussa tule tunnetta, että hän ei osaa vastata kysymyksiin. (Hirsjärvi, ym. 2009, 197–204.)

Tekemäni kysymyslomake (liite 1.) koostui kahdesta osasta. 1. osassa vastaajat kertoivat itsestään asioita, kuten kotimaan, iän ja siviilisäädyn. Kysymyslomakkeen 2. osassa he puolestaan vastasivat 6:een esitettä koskevaan väitteeseen Likert-asteikolla 1-5, jossa 1 tarkoitti, että vastaaja on täysin samaa mieltä ja 5, että vastaaja on täysin eri mieltä. Valitsin kysymyslomakkeeseen viisiportaisen Likert-asteikon, sillä siinä on mielestäni sopiva määrä vastausvaihtoehtoja ja niiden ero on mielestäni selvä. Jos väittämien vastausvaihtoehtoja olisi ollut enemmän, olisi vastaajille tässä tapauksessa voinut olla vaikea erottaa vaihtoehtoja toisistaan. Jos vastausvaihtoehtoja olisi puolestaan ollut vähemmän, kuten vaikka vain kolme, (samaa mieltä, eri mieltä, en osaa sanoa) ei se mielestäni olisi kertonut tarpeeksi selkeästi, mitä mieltä kysymyslomakkeeseen vastanneet olivat esitteestä esitetyistä väittämistä. Esitteen 2. osaan kuului myös 3 avointa kysymystä sekä viimeinen muita ajatuksia tai kommentteja-kohta. Kysymyslomakkeen teossa minulla oli apuna Kelasta saamani kysymyslomake, jota he olivat aiemmin käyttäneet maahanmuuttajilla.

5.2 Tutkimuksen taustatiedot ja toteutus

Tutkimukseen sisältyy kaksi fokusryhmähaastattelua. Päädyin kahteen haastatteluun, jotta niistä saatuja tuloksia voisi verrata toisiinsa ja näin ollen tehdä laajempia analyysejä. Haastattelut suoritin Helsingin aikuislukion keskustan toimipisteessä huhtikuun 4. päivä. Helsingin aikuislukioon ja sen keskustan toimipisteen valintaan haastattelupaikkana vaikutti sen hyvä sijainti sekä sen tarjoamien suomen kielen kurssien monipuolisuus. Uskoin löytäväni sieltä haastatteluilleni sopivan kohderyhmän. Haastattelut suoritettiin huhtikuun 4. päivä, sillä silloin haastatteluihin osallistuneilla opiskelijoilla oli viimeinen suomen kielen tunti ennen heidän kurssikokeen suorittamista.

Kumpaankin haastatteluun osallistui yhteensä kuusi suomen kielen opiskelijaa, joista yksi osallistui molempiin haastatteluihin. Haastatteluun osallistuvien opiskelijoiden määrä oli suunniteltu olevan 4-6 henkilöä kummassakin haastattelussa. Osallistujamäärä jäi kuitenkin pienemmäksi, mitä oletin, sillä kaikki haastatteluun lupautuneet henkilöt eivät saapuneet paikalle tai eivät olleet lukeneet saamiaan esitteitä. Haastattelujen

yhteyshenkilönä minulla oli fokusryhmähaastatteluun osallistuvien opiskelijoiden suomen kielen opettaja. Hän auttoi minua haastattelun järjestymisessä ja siitä tiedottamisesta oppilailleen. Opiskelijat olivat aloittaneet suomen kielen opintonsa Helsingin aikuislukiossa tasolta A2.2. Se on suomen kielen perustasoista seuraavana oleva keskitaso. Helsingin kaupungin internetsivuilla henkilön, jonka suomen kielen taso on A2.2., kielitaso on määritelty sellaiseksi, missä opiskelija ymmärtää tuttuja aiheita melko paljon sekä kirjoittaa keskinkertaisesti.

Fokusryhmähaastatteluun osallistuvat henkilöt saivat noin viikkoa ennen haastattelua jommankumman haastattelukohteenä olevista Kelan esitteistä, eli Työttömyys- tai Koti ja perhe – esitteen, sen mukaan, kumpi vastasi heidän omaa sen hetkistä elämäntilannettaan. Tämän lisäksi heidän opettajansa jakoi kaikille haastatteluun osalistuville henkilöille itse esitettä sekä heidän taustojaan koskevan kysymyslomakkeen, jonka olin tehnyt. Heidän tuli lukea esitteet sekä vastata kysymyslomakkeeseen, ja palauttaa se haastattelun yhteydessä.

Erilaiset kulttuurilliset ja kielelliset erot toivat haastatteluun erinäisiä haasteita. Kaikki haastatteluun lupautuneet henkilöt eivät olleet paikalla haastatteluajankohtana. Toiset olivat paikalla, mutta eivät olleet lukeneet esitettä ja toiset puolestaan olivat lukeneet esitteen mutta eivät olleet täyttäneet kysymyslomaketta, joka heidän olisi pitänyt palauttaa viimeistään haastatteluun saapuessaan. Monilla osallistujilla oli myös vaikea ymmärtää, miksi tällainen haastattelu tehdään ja miten he tai minä siitä hyödyn. Monilla heistä oli myös paljon kysymyksiä liittyen erilaisiin Kelan etuuksiin ja tukiin. Osa myös kyseli, olinko minä itse tehnyt tutkimuskohteenä olevat Kelan esitteet? Selitin heille kuitenkin useaan kertaan ja selkeästi selostaen, että en ole töissä Kelassa vaan olen opiskelija, joka tekee opinnäytetyötänsä. Näiden alun selvitysten jälkeen oppilaat ymmärsivät, mitä heiltä toivon ja miksi haastattelin heitä.

Monien haastattelussa olleiden varauksellisuuden ja epäileväisyyden uskon johtuvan omista kotimaan virallisten tahojen epäluotettavuudesta sekä miksei myös Suomen viranomaisiin liittyvistä ennakkoluuloista. Monille haastatteluun osallistuneista oli vieras ajatus, että heidän tuli kertoa mielipiteitään johonkin asiaan liittyen ilman, että he liittyvät siihen henkilökohtaisesti. Haastattelut tehtiin anonyymisti ja sen kertominen

osallistujille sai heidät avoimemmiksi mielipiteissään. He pitivät ajatuksesta, että heidän ei tarvinnut kertoa tai kirjoittaa nimeään ollenkaan. Nauhoitin haastattelut ja moni haastatteluun osallistuja kyseli mitä aion nauhurilla tehdä ja kuka haastattelun kuulee. Selitin, että olen ainoa, joka sen tulee kuulemaan ja, että siinäkään ei tarvitse mainita nimiä. Osallistajat nyökyttelivät tyytyväisinä.

Työttömyys-etuusesitteen fokusryhmähaastatteluun osallistui loppujen lopuksi vain kolme henkilöä, sillä osa ei lupauksista huolimatta ollutkaan lukenut esitettä eikä täyttänyt kysymyslomaketta. Näistä kolmesta kaksi oli miehiä ja yksi nainen. Heistä vain kaksi oli täyttänyt kysymyslomakkeen ja palautti sen sovitusti haastattelussa. Kelan Koti ja perhe-esitteen fokusryhmähaastattelusta niin ikään puuttui henkilöitä, mutta siihen kuitenkin saatiin kokoon neljä ihmistä, joista yksi oli sama kuin Työttömyys-esitteen haastattelussa. Näistä henkilöistä kaksi oli miehiä ja kaksi naisia. Kaikki palauttivat kysymyslomakkeen. Haastattelussa olleista kysymyslomakkeen palauttaneista henkilöistä, yhtä lukunottamatta, kaikki kuuluivat ikäryhmään 30–34 vuotta. Yksi kuului ikäryhmään 35–39 vuotta.

Haastatteluissa olleet henkilöt tulivat Algeriasta, Etiopiasta, Iranista, Isosta-Britanniasta, Somaliasta ja Venäjältä. Näistä kuudesta osallistujasta kysymyslomakkeen täytti 5 henkilöä. Heistä yksi on asunut suomessa 3-4 vuotta, kaksi 5-6 vuotta ja kaksi yli 9 vuotta. He olivat kaikki aloittaneet suomen kielen kurssin, jolla nyt olivat, tasolta A2.2, mutta kukaan heistä ei ollut opiskellut suomea saman verran. Suomea he olivat opiskelleet alle 6 kuukautta, 6-9 kuukautta, 9-12 kuukautta, 1-2 vuotta ja 2-3 vuotta. Ne, jotka olivat opiskelleet suomea vuoden tai enemmän eivät olleet opiskelleet sitä yhtäjaksoisesti, vaan suomen kielen opiskelun pituus oli erinäisten kurssien arvioitu yhteiskesto. Oppilaiden suomen kielen ymmärtäminen haastattelussa sujui melko hyvin, mutta toisilla oppilailta oli vaikeuksia ilmaista mielipiteitään ja ajatuksiaan riittävästi suomen kielellä, joten haastattelussa käytettiin apuna myös englannin kieltä.

5.3 Tutkimustulokset

Haastattelutilanteissa tuli esille monenlaisia mielipiteitä ja erilaisia näkökulmia mutta kaikille yhteinen, mielestäni hieman yllättävä lähtökohta oli se, että kukaan

haastatteluun osallistuneista henkilöistä ei ollut saanut eikä nähnyt Kelan etuusesitteitä aiemmin. Kaikki kuitenkin olivat asioineet Kelassa tai muuten olleet yhteydessä Kelaan ja haastattelussa käytetyt etuusesitteet olivat heidän elämäntilannettaan vastaavia ja sitä hyödyttäviä. Suurin osa haastatteluun osallistuvista henkilöistä oli asunut Suomessa jo muutaman vuoden ja olisivat toivoneet, että olisivat saaneet vastaavat etuusesitteet Suomeen muuttaessa tai oman elämäntilanteen muuttuessa. Se olisi heidän mielestään helpottanut asiointia Kelan kanssa, sekä auttanut ymmärtämään, mihin Kelan etuuksiin he itse olivat oikeutettuja.

Esitteiden ulkoasut olivat kaikkien osallistujien mielestä selkeitä. Kansilehtiä he pitivät hyvinä ja niiden kuvia luonnollisina, mutta sisäsivuille toivottiin enemmän kuvia. Kuviksi toivottiin samantyyllisiä arkisia ja mukavia kuvia, kuten kansilehtienkin kuvat osallistujista olivat. Hyvä esimerkki aiheeseen liittyvistä kuvista on Koti ja perhe-esitteen sivun kuusi alareunassa oleva kuva Kela-kortista. Ainoa asia, mikä osallistujia kansilehtien kuvissa mietitytti, oli se, että kaikki kuvissa esiintyvät henkilöt olivat niin suomalaisten näköisiä. Moni toivoikin kuviiin hieman lisää kansainvälisyyden tuntua. Osallistujat olivat myös kaikki sitä mieltä, että erilaisten värimaailmojen käyttö eri asiayhteyksissä oli hyvä ja selvensi ulkoasua huomattavasti. Heidän mielestään kaikki esitteissä käytetyt värit olivat hyviä ja selkeitä ja sopivat hyvin esitteen tyyliin. Myös esitteen sivun kahtiajako koettiin ulkoasullisesti onnistuneeksi ja selkeäksi.

Kummankin esitteen viimeisellä aukeammalla oleva, Kela palvelee, aukeama kuitenkin koettiin hieman sekavaksi. Haastateltuja henkilöitä myös arvellutti Kelan palvelunumeroihin soittaminen, koska esitteessä ei mainittu puhelujen hintoja. Heidän mielestään myös itse palvelunumeroita oli sivulle laitettu liikaa (Kuvio 4). Toiveena oli, että sivulla olevassa laatikossa olisi vain numerot, jotka koskevat kyseisen esitteen asioita. Sekavaksi koettiin myös se, että samaa numeroa käytettiin monessa eri paikassa ja eri otsikoiden alla. Parempana vaihtoehtona pidettiin sitä, että esitteessä mainitaan vain esitteen aiheeseen liittyvät puhelinnumerot ja vain kerran sama puhelinnumero. Puhelinnumeron alle voi vaikka lisätä mitä palveluita kyseiseen numeroon soittamalla henkilö saa.

Jos sinulla on kysyttävää tuesta tai saamastasi päätöksestä, ota yhteyttä!		ma-pe kello 8-18	
Asevelvollisen tuet	___ 020 692 200	Maasta- ja	
Asumisen tuet	_____ 020 692 201	maahanmuutto	_____ 020 692 207
Eläkeasiat	_____ 020 692 202	Omaisien kuoltua	_____ 020 692 208
Kela-kortti ja		Opiskelijan tuet	_____ 020 692 209
EU-sairaanhoitokortti	_ 020 692 203	Sairastaminen	_____ 020 692 204
Kuntoutus	_____ 020 692 205	Työttömyysajan tuet	_ 020 692 210
Lapsiperheiden tuet	_ 020 692 206	Vammaistuet	_____ 020 692 211

PunaMusta Oy 2013

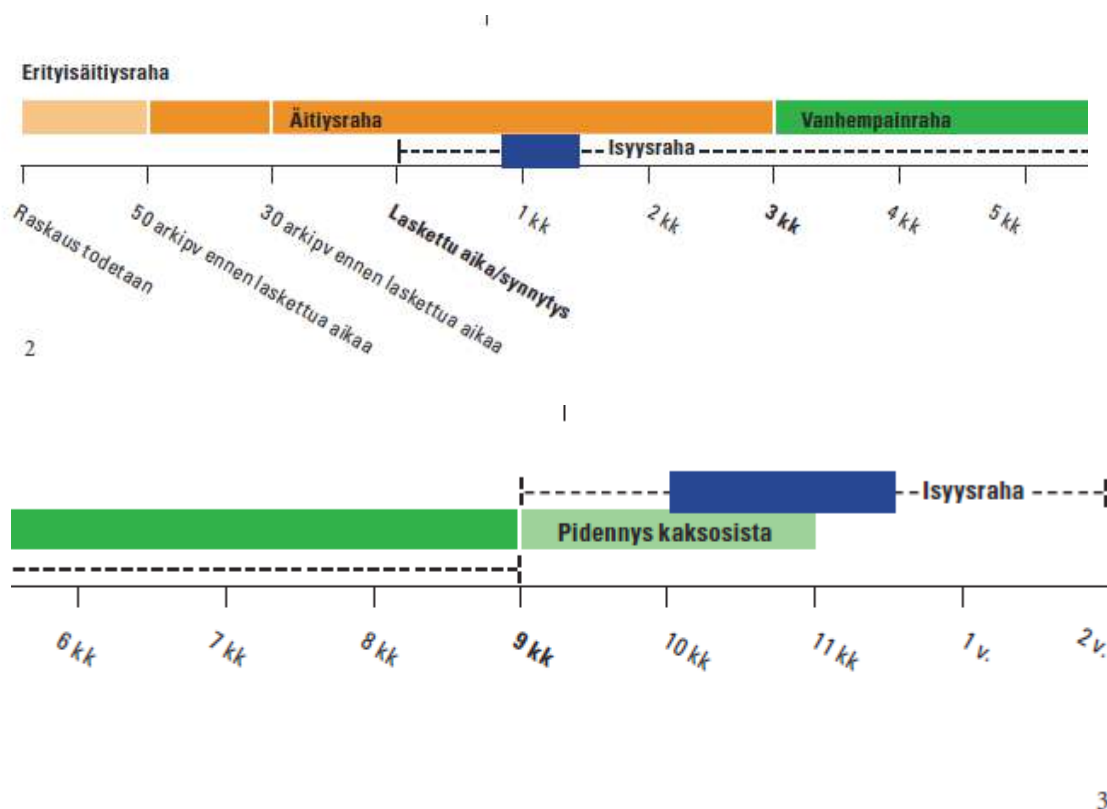
Kuvio 4. (Kela, Koti ja perhe-esite, 2013, 17.)

Esitteitä pidettiin yleisesti helposti luettavina vaikkakin siellä oli joukossa myös paljon vaikeita tai vieraita sanoja, kuten isyysraha ja perusomavastuu. Luettavuuteen haastateltavat henkilöt olivat hyvin tyytyväisiä. He olivat jopa positiivisen yllättyneitä siitä, että pystyivät ja jaksoivat lukemaan esitteen kokonaan läpi. Hyvänä asiana pidettiin sitä, että esitteet olivat lyhyitä. Tällöin kynnyksen lähteä esitettä itse lukemaan on matala. Haastateltavina olevat henkilöt pitivät myös hyvänä sitä, että esitteessä ei ollut liian pitkiä lauseita. He sanoivat, että moni asia oli helpompi ymmärtää, kun lauseet olivat lyhyitä ja yksinkertaisia.

Esitteiden lyhyden lisäksi maahanmuuttajat pitivät hyvänä asiana sitä, että kaikista erilaisista asioista, jotka esimerkiksi liittyvät työttömyyteen, oli kerrottu jotain. He pitivät sitä tärkeänä. Kaikki olivat myös sitä mieltä, että esitteen luettua voi itse hakea lisätietoa, esimerkiksi Kelan internetsivuilta, koskien oman kiinnostuksen tai tulentarpeen aihetta. Heidän mielestään oli hyvä, että näitä kaikkia yksityiskohtia ei ole esitteeseen laitettu, sillä silloin siitä voisi tulla liian pitkä ja sekava. Lyhyestä esitteestä löytää helpommin etsimänsä asian ja vaikka sitä ei heti löytäisikään, jaksaa sen lukea kokonaan läpi ja näin löytää omaa elämäntilannetta koskevat asiat. Kaikilla kun on erilainen elämäntilanne ja erilaiset tarpeet, niin tällaista järjestelyä pidettiin hyvänä.

Luettavuuden helppoutteen ja mielekkyyteen haastattelussa olleiden henkilöiden mukaan vaikutti myös esitteessä hyvin ja selkeästi eri väreillä erotetut osiot. Myös kaikki

kuviot koettiin luettavuuden helppoutta tukevin ja niitä olisikin toivottu lisää tukemaan luettavuutta. Kaikki osallistujat kehuivat paljon Kelan Koti ja perhe – esitteen sivuilla kaksi ja kolme olevaa aikajana kuvaa (kuvio 5), sillä kaikkien mielestä se tuki itse sanoin esitettyä tekstiä todella hyvin. Moni oli sitä mieltä, että heidän ymmärtämisensä olisi jäänyt paljon heikommaksi ilman aikajanasta saatua visuaalista tukea. He toivoivat samantyyllisiä kuvia tekstin vaikeimpiin kohtiin lisää.

Kuvio 5. Kelan lapsiperheen etuudet aikajana (Kela, Koti ja perhe-esite, 2013, 2-3.)

Haastatteluun osallistujista erityisesti Kelan Koti ja perhe-esitteessä oleva lapsilisästä kertova osio (kuvio 6) koettiin hankalaksi vaikeiden sanataivutusten vuoksi. Lapsilisästä kertovaan osioon toivottiinkin jonkinlaista selkeämpää taulukkoa, jossa olisi myös lapsilisien summat. Nykyisessä muodossaan haastattelussa olleet henkilöt eivät täysin ymmärtäneet, mitä lapsilisästä kertovassa osiossa tarkoitettiin, eivätkä näin ollen olleet varmoja, miten tuki lasta kohden maksetaan. Eli esimerkiksi, jos sinulla on kaksi lasta, onko molempien lapsien lapsilisien summa 115,13 euroa vai lukujen 104,19 euroa ja 115,13 euroa summa 219,32 euroa. Kuviosta 6 näkyy Kelan esitteen nykyinen, sekavaksi koettu lapsilisä-osio ja sitä selkeämpi taulukkomuotoon laitettu lapsilisien rahamääristä kertova osio (Taulukko 1).

Lapsilisä

Kela maksaa jokaisesta lapsesta lapsilisää sen kuukauden loppuun, jolloin lapsi täyttää 17 vuotta.

Lapsilisää maksetaan lapsien määrän mukaan:

- Ensimmäisestä lapsesta 104,19 e/kk
- Toisesta lapsesta 115,13 e/kk
- Kolmannesta lapsesta 146,91 e/kk
- Neljännestä lapsesta 168,27 e/kk
- Viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 189,63 e/kk.

Kuvio 6. Kelan esitteen lapsilisäosio (Kela, Koti ja perhe-esite, 2013, 6.)

Lasten määrä	Lapsilisän määrä/kk	Kaikkien lasten lapsilisien summa/kk
1. lapsi	104,19 €	
2. lapsi	115,13 €	219,32 €
3. lapsi	146,91 €	366,23 €
4. lapsi	168,27 €	534,50 €
5. lapsi	189,63 €	724,13 €

Taulukko 1. Lapsilisätaulukko hahmotelma

Vaikeaksi koettiin myös Kelan Koti ja perhe-esitteen Tukea asumiseen osiossa oleva Asunnon koko kohta, jossa määritellään asunnon enimmäiskoko.

Jos asut yksin, asumistuki lasketaan enintään 37 neliömetrin mukaan, vaikka asuisit suuremmassa asunnossa. Jos asunnossa asuu kaksi henkilöä, asumistuki lasketaan 57 neliömetrin mukaan, vaikka asunto olisi suurempi.

Kuvio 7. Asunnon enimmäiskoon määrittely (Kela, Koti ja perhe-esite, 2013, 12.)

Esitteiden ymmärrettävyys henkilöiden mielestä oli kuitenkin paljon vaikeampaa ja haastavampaa kuin luettavuus. Moni pohti myös sitä, että ei olisi varmasti ymmärtänyt, mitä esitteessä kerrotaan, jos ei itse olisi ollut tällä hetkellä tai joskus aiemmin samassa elämäntilanteessa. Esitteissä esiintyy paljon vaikeita sanoja, joita henkilöt eivät ymmärtäneet. Etuusesitteissä onkin joitakin näitä Kelan käyttämiä sanoja selitetty, mutta suurin osa haastattelussa olleista henkilöistä ei selityksistä huolimattakaan niitä ymmärtänyt. Tästä on esimerkkinä Kelan Koti ja perhe – etuusesitteessä käytetty käsite ruokakunta. Se on selitetty sivulla 11 omassa laatikossaan ulkoasullisesti selkeästi heti sanan käytön jälkeen, mutta sisällöllisesti sana jäi haastattelussa olleille henkilöille vieläkin vieraaksi. He kertoivat, että ymmärtävät kyllä kaikki sanat, mitä selityksessä käytetään, mutta eivät silti ymmärrä sanan merkitystä. Heistä se oli selitetty liian vaikeasti.

Ruokakunta tarkoittaa samassa asunnossa pysyvästi asuvia henkilöitä. Tavallisesti ruokakunta on aviopari, avopari tai perhe. Myös yksi henkilö voi olla ruokakunta.

Kuvio 8. Sanan Ruokakunta selitys (Kela, Koti ja perhe-esitys, 2013, 11.)

Osallistujat miettivät, miten esitteen vaikeat sanat saataisiin helpommin ymmärrettäviksi. Kaikkia sanoja he eivät olleet löytäneet edes sanakirjasta. Jotkin sanat he olivat löytäneet sanakirjasta, mutta eivät silti olleet niitä ymmärtäneet. Suurin syy tähän lienee mielestäni kulttuurillisissa eroavaisuuksissa. Jos erilaiset sosiaalietuudet eivät omallakaan kielellä ole tuttuja, on niitä vaikeampi ymmärtää vieraallakin kielellä. Osallistujat ehdottivatkin esitteen takasivulle jonkinlaista pientä sanakirjaa, jossa erittäin selkeästi selitettäisiin Kelan esitteessä esiintyviä, ei niin arkipäiväisiä sanoja.

Myös tekstejä, joissa oli paljon haastatteluun osallistuneille henkilöille vieraita ilmaisuja, pidettiin hankalina ja niihin toivottiin enemmän selventäviä selityksiä. Tästä esimerkkinä on Kelan Työttömyys-esityksessä sivulla 6 oleva Koulutusajan tuet

työttömälle osio. Siinä on kerrottu erilaisista työllistämistä edistävästä palveluista, mutta sanat ovat vaikeita, eivätkä haastatteluun osallistuneet henkilöt niitä ymmärtäneet hyvin.

Työllistämistä edistäviä palveluja ovat

- työvoimakoulutus
- omaehtoinen opiskelu
- työnhakuvalmennus ja uravalmennus
- työkokeilu ja koulutuskokeilu
- maahanmuuttajan omaehtoinen opiskelu
- kuntouttava työtoiminta.

Kuvio 9. Työllistämistä edistäviä palveluja kohta (Kelan Työttömyys-esite, 2013, 6.)

Haastattelussa olleet maahanmuuttajat pitivät hyvänä asiana, että esitteet olivat selkokielisiä. He toivoivat kuitenkin, että selkoesitteen tunnus olisi ollut esillä jo etukäteen. Tämä siksi, että heti sen nähtyään pystyisi päättämään, että esite on helposti kirjoitettu ja että sitä pystyy helpommin lukemaan. Myös esitteiden takakannessa olevia tietoja siitä, millä muilla kielillä esitettä on saatavilla, osallistujat toivoivat kansilehteen. Kukaan heistä ei ollut huomannut, että etuusesitteitä on myös painettu muilla kielillä ennen kuin olivat selanneet tai lukeneet esitteen loppuun. He totesivat, että monelle voi tulla erittäin turhautunut olo, jos on yrittänyt lukea esitettä läpi ja yrittänyt ymmärtää mitä siinä tarkoitetaan ja sitten huomaakin lopuksi, että samaa esitettä onkin saatavilla itselleen helpommin ymmärrettävällä kielellä tai jopa omalla äidinkielellä.

Kaikki kuitenkin totesivat, että monelle heistä nämä asiat ovat vaikeita myös omalla äidinkielellä, sillä itse sosiaaliturva käsitteenä oli monelle heille uusi asia Suomeen tultuaan. Näin ollen he toivoivat, että esitteitä saisi myös muilla suomessa edustetuilla kielillä, kuten somaliksi ja ranskaksi.

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, miten selkokieli eroaa yleiskielestä ja miten selkokieli palvelee henkilöitä, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Työn tavoitteena oli selvittää, miten maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan Työttömyys- sekä Koti ja perhe-etuusesitteiden sisällön sekä vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten hyvin maahanmuuttajat ymmärtävät Kelan esitteiden sisällön?
2. Miten luettavia Kelan esitteet ovat maahanmuuttajien mielestä?
3. Miten selkeä Kelan esitteiden ulkoasu on maahanmuuttajien mielestä?
4. Miten tarpeellisina maahanmuuttajat pitävät Kelan selkokielistä esitteitä?

Tässä luvussa pohdin tavoitteideni onnistumista tehdyssä tutkimustyössä, tulosten merkityksellisyyttä ja oikeudellisuutta sekä omaa oppimistani. Esitän myös muutamia jatkotoimenpide- ja kehittämisehdotuksia etuusesitteisiin, jotta niistä saataisiin vieläkin helpommin luettavia ja ymmärrettäviä.

6.1 Keskeiset tulokset

Näyttää siitä, että selkokieli toisi suurimmalle osalle maahanmuuttajista pitkäaikaista hyötyä, ei ole saatavilla. Selkokielen hyödyn on lähinnä sanottu olevan lyhytaikaista. Poikkeuksena ovat maahanmuuttajat, joiden kielitaito jää pysyvästi puutteelliseksi eriyistä. Tutkimukseni fokusryhmähaastattelun perusteella kuitenkin uskon vahvasti, että selkokielestä on maahanmuuttajille hyötyä Kelan kaltaisen julkishallinnon organisaation tiedonannossa. Kelan etuusesitteissä käytetty sanasto ja aihepiiri eroavat niin paljon arkikäytössä olevasta kielestä, että vaikka maahanmuuttaja osaisikin suomea hyvin, voi Kelan esitteiden ymmärtäminen silti olla haastavaa. Tätä väitettä tukee myös fokusryhmähaastatteluun osallistujien mielipiteet ja ajatukset asiasta. Kaikki fokusryhmähaastatteluun osallistuneet henkilöt olivat myös sitä mieltä, että Kelan etuusesitteet ovat tärkeitä maahanmuuttajille ja he toivoivatkin, että niiden jakelu kohderyhmälle olisi sujuvampaa.

6.2 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksessa olleeseen fokusryhmähaastatteluun osallistui lopulta vain kuusi henkilöä, joista yksi henkilö oli mukana molemmissa haastattelutilanteissa. Tästä johtuen tutkimus ei ole kovin laaja. Se antaa kuitenkin hyvän peruskuvan siitä, miten maahanmuuttajat, joiden äidinkieli ei ole suomi, ymmärtävät Kelan etuusesitteitä. Vaikka otos ei ole suuri, niin fokusryhmähaastattelussa käydyssä keskustelussa henkilöt kertoivat laajasti mielipiteitään kaikista keskustelussa esiin tulleista asioista. He myös olivat suurimmaksi osaksi samaa mieltä esiin tulleista asioista riippumatta heidän eritasoisesta suomenkielen taidostaan tai kulttuuritaustastaan.

Haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat myös kaikki lähtöisin eri maista, mikä antoi mielestäni haastattelulle enemmän arvoa kuin se, että he olisivat olleet kulttuuritaustaltaan samanlaisia tai samasta maasta kotoisin olevia henkilöitä. Haastateltavien erot ja heidän näkemyksensä osoittavat, että vaikka heidän taustansa erosivat toisistaan, he olivat kuitenkin yhtä mieltä lähes kaikesta. He myös osasivat kertoa esitteestä asioita ja sanoja, jotka heidän mielestään on yhtä lailla vaikeita kaikille maahanmuuttajille, joiden suomen kielen taito ei ole todella hyvä.

Tutkimuksen tuloksissa on kuitenkin otettava huomioon se, että jotkut haastatteluun osallistuneet ovat voineet yhtyä muiden mielipiteeseen senkin takia, että eivät itse uskaltaneet taikka halunneet tuoda omaa mielipidettään julki. Toisaalta juuri tällaista käyttäytymistä yritin haastattelun aikana välttää huomioimalla kaikki osallistujat ja rohkaisemalla kaikkia hiljaisempia osallistujia vuorotellen ottamaan osaa keskusteluun ja kertomaan omia näkökulmia keskustelussa oleviin asioihin. Mielestäni onnistuinkin siinä kohtuullisen hyvin. Huomasin myös, että monella olisi ollut enemmän sanottavaa mutta he eivät sitä kielitaitonsa takia osanneet taikka uskaltaneet sanoa, joten kehoitin heitä kertomaan myös mielipiteitään muilla ymmärtämilläni kielillä. Tämä joidenkin osallistujien osalla muutti heidän käyttäytymistään huomattavasti eivätkä he enää jääneet keskustelusta ulkopuolelle.

6.3 Tutkimustyön onnistuminen ja henkilökohtainen oppiminen

Tutkimustyön tekeminen on pitkä prosessi, joka alkaa jo aiheen pohdinnasta. Tutkimustyön onnistumiseen vaikuttaa suuresti se, miten hyvin tutkimuskysymyksen tai kysymykset pystyy määrittelemään, sillä niiden avulla tutkimusta viedään koko ajan eteenpäin. Tutkimuksen teossa on myös hyvin tärkeää rajata aihe tarpeeksi kapeaksi, jotta siihen pystyy paneutumaan syvällisesti. Tutkimuksen päämäärä eli tutkimuskysymykset tulee pitää koko ajan mielessä, että pystyy etsimään oikeanlaista kirjallisuutta ja kirjoittamaan tutkimuksen teoria osuutta ilman huolta siitä, että ajautuu niin sanotusti sivupoluille.

Mielestäni tutkimustyötä tehdessä olikin vaikeaa rajata mukaan otettavan materiaalin määrää. Aina hyvän lähteen löytäessä johti se taas puolestaan toisen lähteen luo. Jotta tutkimuksesta ei olisi tullut liian pitkää ja jotta se pysyisi hyvin kapeasti rajatussa aiheessaan, jouduin lopulta hylkäämään monia ideoita ja lähteitä, jotka olisivat vieneet tutkimusta hieman liian etäiseksi hahmottelemistani tutkimuskysymyksistä.

Tutkimustyön alussa hieman hakusessa ollut tutkimustyöni rajaus, osoittautuikin tutkimuksen edetessä erittäin tärkeäksi ja työn alussa nähdyin vaivan arvoiseksi.

Haastattelun suunnittelu ja toteutus vaati paljon enemmän käytännön asioiden järjestelyä ja organisointia kuin osasin ennalta ajatella. Työn kulkuun haastattelun osalta ei myöskään pelkästään yksin pystynyt vaikuttamaan vaan sen eteneminen riippui monesta eri asiasta, kuten haastattelupäivämäärästä ja haastatteluun lupautuneista henkilöistä. Fokusryhmähaastattelut jäivät toivottua pienemmiksi. Siihen en itse kuitenkaan pystynyt vaikuttamaan, sillä vaikka osallistujia oli haastatteluun osallistumassa enemmän kuin olisi tarvinnut, eivät he kaikki kuitenkaan tulleet sovittuna ajankohtana paikalle tai eivät olleet lukeneet esitteitä tai täyttäneet kysymyslomaketta sovitusti.

Haastattelutilanteessa omat haasteensa toivat myös haastatteluun osallistujien ennakkoluulot ja kielitaito. Toiset ymmärsivät nopeammin, mikä fokusryhmähaastattelun idea on kun taas toiset eivät sitä alkuun ymmärtäneet lainkaan. Joitakin osallistujia piti myös rohkaista kertomaan mielipiteensä, sillä muuten he eivät

olisi puhuneet mitään vaikka heidän saadessaan puheenvuoron oli heillä paljon asiaan liittyvää kerrottavaa. Haastattelussa haastavaa oli myös saada kaikki keskustelemaan esitteestä enemmän kuin vaan kertoa, että esite oli helppo lukea tai, että en ymmärtänyt jotakin asiaa. Keskustelua tuli myös ohjata useasti takaisin haastattelussa sovittuun aiheeseen, sillä monella oli omia kysymyksiä ja mietintöjä Kelan eri etuuksiin liittyen, kuten maksupäivistä tai etuuksien itseltä epääminen.

Opinnäytetyöni tekeminen on kehittänyt minua monella tavalla. Se on suurin tekemäni henkilökohtainen projekti. Olen oppinut hallitsemaan isoa projektia sekä aikatauluttamaan ja priorisoimaan ajankäyttöä. Olen myös oppinut, aikataulun pettäessä itsestä riippumattomista syistä, miten asiat saadaan uudestaan aikataulutettua niin, että lopullinen opinnäytetyön valmistumisen ajankohta ei muutu ja kuitenkin niin, että kaikki tarvittava tulee tehtyä. Tässä tavoitteessa onnistuinkin mielestäni hyvin ja opinnäytetyö valmistui ajallaan. Olen myös kehittynyt kirjoittamisessa ja alun kankeuden jälkeen tekstiä olikin mukavampaa ja nopeampaa kirjoittaa. Opin myös karsimaan ja analysoimaan erilaisia lähteitä. Työn tekemisen aikana opin myös jäsentelemään asioita paremmin ja ymmärsin sen tärkeyden. Jouduin opinnäytetyötäni tehdessä myös itselleni uuteen rooliin haastattelun vetäjänä. Haastattelun eteneminen ja oikeiden kysymysten esittäminen jännitti minua kovasti, mutta itse haastattelutilanteessa huomasin, että koulussa tehtyjen monien esitysten ansiosta, pääsin jännityksen yli ja haastattelutilanne sujui mukavasti.

6.4 Kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset

Kelan Työttömyys- ja Koti ja perhe-etuusesitteet ovat jo tällaisinaan toimivia ja helposti luettavia selkokielistä etuusesitteitä maahanmuuttajille. Esitteiden ymmärrettävyyttä, erityisesti arkipäivästä poikkeavien sanojen kohdalla voisi parantaa esimerkiksi lisäämällä esitteeseen osio, jossa sanojen tarkoitus selitetään selkeästi. Jos itse esitteisiin ei haluta lisätä sivuja niin vaihtoehtona olisi myös tehdä oma liite, jossa olisi kaikki Kelan käyttämät arkipäiväisistä sanoista poikkeavat sanat ja termit. Liitettä voitaisiin jakaa asiakkaille aina tarvittaessa esitteen mukana tai se voisi olla saatavilla esitteiden jakelupisteessä. Mielestäni tällainen termien selityslite toisi esitteiden

ymmärrettävyyteen suuren avun, sillä jos ei esitettä lukiessa ymmärrä tärkeitä avainsanoja, ei esitteen ymmärrys ole riittävää.

Toinen vaihtoehto on lisätä samanlaisia, taustaltaan erivärisiä huomiolaatikoita tekstiin aina vaikeiden sanojen jälkeen kuten nyt on esitteissä tehty. Huomiota täytyy kuitenkin kiinnittää selitystä tarvitsevien sanojen selityksiin. Tällä tarkoitan sitä, että sanat tulee selittää yksinkertaisesti ja selkeästi sillä tavoin, että ne ovat kaikkien ymmärrettävissä. Niiden tulee olla erittäin selviä, sillä erilaisista kulttuuritaustoista johtuen monet maahanmuuttajat eivät ole koskaan olleet; edes omalla äidinkielellään; tekemisissä samankaltaisten sanojen ja asioiden kanssa. Kelan esitteissä esitetyt asiat eivät suurimmalle osalle maahanmuuttajista ole tuttuja asioita. Tämä vaihtoehto, jossa lisätään kappaleiden väleihin selityslaatikoita, voi mielestäni kuitenkin lisätä esitteen pituutta liikaa sekä se voi myös turhauttaa joitakin esitteen lukijoita rikkomalla esitteen eheyttä.

Vaikeimmin ymmärrettävät kohdat tulisi käydä läpi ja miettiä pystyisikö niitä muokkaamaan uudestaan vielä helpommaksi vai tulisiko niiden rakenne tai esitystapa muuttaa kokonaan. Tästä esimerkkinä on Koti ja perhe-esitteen lapsilisä-kohta, jonka haastatteluun osallistuneet henkilöt kokivat vaikeaksi. Myös saman esitteen Tukea asumiseen osion, Asunnon koko kohta, koettiin epäselväksi. Työttömyys-esitteeseen puolestaan toivottiin Työllistämistä edistäviä palveluja kohtaan, sivulla 6, lisäselitystä arkipäiväisestä kielestä poikkeaville sanoille. Kummankin esitteen viimeisellä aukeamalla oleva, Kela palvelee osio, koettiin sekavaksi, sillä siihen oli laitettu samalle sivulle liikaa erilaisia palvelumuotoja ja puhelinnumeroita. Mielestäni esitteisiin riittäisi hyvin vain kunkin esitteen palveluihin liittyvät puhelinnumerot. Siinä tulisi myös mainita puhelujen hinnat. Selkologo tulisi myös tuoda näkyvimmin esiin vaikka etusivulle. Myös tieto siitä, millä muilla kielillä esitteitä on tehty, tulisi laittaa selkeämmin esille.

Suomenkielisten esitteiden lisäksi mielestäni myös muiden Suomessa edustettuina olevien kielten esitteiden tekemistä kannattaa harkita jo tehtyjen englannin, ruotsin, saamen, viron ja venäjän kielisten esitteiden lisäksi. Tämä lisäisi varsinkin vasta Suomeen muuttaneiden, tai täällä vain vähän aikaa olleiden tietoisuutta oikeuksistaan

ja velvollisuuksistaan Kelan myöntämässä etuusasioissa. Varsinkin somalinkieliselle esitteelle löytyisi mielestäni suuri käyttäjäryhmä. Esitteen kääntäminen somalinkielelle saattaa kuitenkin olla hankalaa Suomen ja Somalian maiden välisen sosiaaliturvaeron vuoksi. Voi olla, että kaikille sanoille ei löytyisi somalin kielestä vastinetta.

Jatkotutkimuksena ehdotan, että Kelan muidenkin selkokielisten etuusesitteiden (Terveys ja kuntoutus, Opiskelu, Eläkkeelle ja Muutto Suomeen tai Suomesta ulkomaille) luettavuutta ja ymmärrettävyyttä voitaisiin tutkia maahanmuuttajien keskuudessa fokusryhmähaastattelujen avulla. Silloin kaikista Kelan esitteistä saataisiin arvokasta tietoa ja uutta näkökulmaa siitä, miten yksi esitteiden koko ajan kasvava kohderyhmä, maahanmuuttajat, ne ymmärtävät.

Lähteet

Alasilta, A. 1999. Näin kirjoitat tehokkaasti. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Bäckström, A. 2011. Fokusryhmähaastattelu. Helsingin yliopisto. Luettavissa:

http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fblogs.helsinki.fi%2Fkvalipaja%2Ffiles%2F2008%2F08%2FFokusryhmaluento_backstrom.pptx&ei=0zKdUd6FHK7Y4QSEsoCQDA&usg=AFQjCNFbjVgUxs4Z1P1z_qhLQsDf6tEppw&bvm=bv.46751780,d.bGE. Luettu: 4.3.2013.

Helsingin kaupunki, Tietokeskus. Luettavissa:

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_12_15_Tilastoja_41_Ranto.pdf.
Luettu: 18.3.2013.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

Itkonen, M. 2007. Typografian käsikirja. 3., tarkistettu ja laajennettu painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Juholin, E. 2006. Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön. 4. uudistettu painos. Inforviestintä Oy. Helsinki.

Kaloinen, M., Suntinen, R. & Vallisaari, M. 2008. Viesti ja vaikuta. 3. Uudistettu painos. WSOY. Helsinki.

Kankaanpää, S. & Piehl, A. 2011. Tekstintekijän käsikirja opas työssä kirjoittaville. Suomen Yrityskirjat Oy. Helsinki.

Kela.fi. Toiminta. Luettavissa: <http://www.kela.fi/toiminta>. Luettu: 20.2.2013.

Koskinen, P. 2001. Hyvä painotuote. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Laaksonen, K. 30.4.2013. Kelan vastaava kielenhuoltaja. Kela. Sähköposti

Laarni, J. (toim. Brusila, R.) 2002. Tekstin graafisen ulkoasun vaikutus lukemisen tehokkuuteen. Teoksessa Typografia kieltä vai visuaalisuutta. WS Bookwell Oy. Porvoo.

Leskelä, L., Virtanen, H. (toim.) 2006. Toisin sanoen Selkokielen teoriaa ja käytäntöä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Loiri, P. ja Inforviestintä Oy. 2004. Typo. Pieni käytösopas typografian laatijalle. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Maahanmuuttajabarometri 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettavissa:
http://www.tem.fi/files/35826/Maahanmuuttajabarometri2012_11_2013.pdf. Luettu: 10.4.2013.

Selkokeskus. Luettavissa:
<http://papunet.net/selkokeskus/koulutus/selkokielen-perusteet-kurssi/selkokielen-maaritelma.html>. Luettu 18.3.2013.

Selkologo. Luettavissa: <http://pandora.lib.hel.fi/ulkomaalaiskirjasto/selkologo.jpg>

Sisäasiainministeriö. Maaahanmuuton vuosikatsaus 2011. Luettavissa:
http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf.
Luettu: 18.3.2013.

Tilastokeskus. Luettavissa:
http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0#4. Luettu: 18.3.2013.

Uimonen, T. 2005. Asiantuntija kirjoittaa. Kirjassa Asiantuntija viestii ajatuksesta vaikutukseen. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Virtanen, H. 2009. Selkokielen käsikirja. Esa Print Oy. Tampere.

Wiio, O. 1998. Johdatus viestintään. 6. – 8. painos. WSOY. Porvoo.

Wiio, O. 2000. Viestinnän tietotekniikkaa ja esitysviestintää. Tammer-Paino. Tampere.

Yle.fi. 2013. Vieraskielisten määrä kasvaa nopeasti Helsinginseudulla. Luettavissa:
http://yle.fi/uutiset/vieraskielisten_maara_kasvaa_nopeasti_helsingin_seudulla/6490754. Luettu: 12.2.2013.

Yle.fi. 2013. Kysely: Yli puolet maahanmuuttajista saa vähän tietoa julkisista palveluista. Luettavissa:
http://yle.fi/uutiset/kysely_yli_puolet_maahanmuuttajista_saa_vahan_tietoa_julkisista_palveluista/6508165. Luettu: 22.2.2013.

Liitteet

Liite 1. Kysymyslomake

Kysymyslomake

Kelan Koti ja perhe-selkoesite

1 (3)

1. Kerro itsestäsi

1. Mistä maasta olet kotoisin? _____

2. Sukupuoli:

Nainen

Mies

3. Ikä:

Alle 20 vuotta

20–24 vuotta

25–29 vuotta

30–34 vuotta

35–39 vuotta

yli 40 vuotta

4. Perhe:

Asun yksin

Avo- tai avioliitossa

5. Lapsia:

Ei lapsia

1 lapsi

2 lasta

3 lasta

4 lasta tai enemmän

6. Lapsen/Lasten ikä:

Alle 1 vuotta

1-2 vuotta

3-4 vuotta

5-6 vuotta

7-8 vuotta

Yli 9 vuotta

7. Kuinka kauan olet asunut Suomessa:

Alle 1 vuotta

1-2 vuotta

3-4 vuotta

5-6 vuotta

7-8 vuotta

Yli 9 vuotta

8. Kuinka kauan olet opiskellut suomea?

Alle 6 kk

6kk-9kk

9kk-12kk

1-2 vuotta

2-3 vuotta

Yli 3 vuotta

2. Kelan Koti ja perhe-selkoesite

Mitä mieltä olet alla olevista Koti ja perhe-esitettä koskevista väitteistä? Rastita.

	Täysin samaa mieltä	Lähes samaa mieltä	En osaa sanoa	Lähes eri mieltä	Täysin eri mieltä
	1	2	3	4	5
1. Esitteen ulkoasu oli selkeä	☐	☐	☐	☐	☐
2. Esitettä oli helppo lukea	☐	☐	☐	☐	☐
3. Esitteen ymmärsi hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
4. Esite antoi tarpeeksi tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Löysin helposti tiedon, jota etsin	☐	☐	☐	☐	☐
6. Esitteen tiedoista oli apua	☐	☐	☐	☐	☐

7. Mitä tietoa et saanut esitteestä?

8. Puuttuiko esitteestä mielestäsi jotain?

Ei Kyllä Mitä?

9. Oliko joku esitteen asia tai kohta vaikea ymmärtää?

Ei Kyllä Mikä?

10. Muita ajatuksia tai kommentteja

Kiitos, että vastasit!

Liite 2. Kelan Koti ja perhe-etuusesite

Koti ja perhe

Lapsiperheen etuudet ja asumisen tuet

Lyhyesti ja selkeästi

Sisällys

Koti ja perhe	1
Tukea lapsiperheelle	2
Kuka voi saada lapsiperheen tukia?	2
Ennen kuin lapsi syntyy	3
Kun lapsi syntyy	4
Tuki adoptiovanhemmille	6
Kela-kortti	6
Lapsilisä	6
Lastenhoidon tuet	7
Jos lapsi sairastuu	9
Elatustuki	9
Hakeminen ja maksaminen	10
Tukea asumiseen	11
Kuka voi saada yleistä asumistukea?	11
Paljonko voit saada yleistä asumistukea?	12
Asumistuen laskeminen	14
Hakeminen ja maksaminen	15
Kela palvelee	16
Ilmoita muutoksista	16
Muutoksenhaku Kelan päätökseen	16
Yhteystietoja	17

Koti ja perhe

Tässä esitteessä kerrotaan, mitä rahallista tukea Kela antaa lapsiperheelle ja asumiseen.

Lapsiperheen tuet kuuluvat kaikille lapsiperheille. Asumisen tukiin vaikuttavat tulojen ja omaisuuden määrä, ja niitä saavat vain pienituloiset.

Kela myöntää tukea vain hakemusten perusteella, joten kaikkia tukia on haettava Kelasta. Voit hakea tukia internetin kautta tai hakulomakkeilla.

 www.kela.fi/asiointi

Kelan tukien perusteet on määritelty laissa. Kun Kela päättää tukien myöntämisestä, jokaisen hakijan elämäntilanne käsitellään yksilöllisesti.

Hakijoiden elämäntilanne ja tuen tarve voivat olla hyvin erilaisia. Siksi myös tukien määrä vaihtelee.

Tässä esitteessä kerrotaan pääasiat lapsiperheen ja asumisen tuista vuonna 2013.

Mukana ei ole kaikkia tukien yksityiskohtia.

Jos haluat tietää tukien tarkat määrät ja tulorajat, voit katsoa ne Kelan verkkosivuilta tai pyytää Kelasta tämän esitteen numeroliitteen.

Lisätietoa palveluista

Muita kotiin ja perheeseen liittyviä Kelan etuuksia ovat esimerkiksi

- sairastamiseen liittyvät korvaukset
- opiskelijan saamat tuet
- asevelvollisen saamat tuet
- työttömyysturva.

Ne on esitelty omissa esitteissään.

Lapsiperheille tärkeistä kunnan palveluista, kuten päivähoidosta, koulusta ja vuokra-asunnoista, saat tietoa oman kuntasi verkkosivuilta tai kunnanvirastosta. Terveystieteiden keskukselta saat tietoa oman kuntasi neuvolasta ja terveyskeskuksesta.

Selkokieltä

Tämä esite on tehty yhteistyössä Selkokeskuksen kanssa. Selkokeskus on antanut esitteelle selkoesitteen tunnuksen. Se on merkki siitä, että esite on helppo lukea.

SELKOESITE

Tukea lapsiperheelle

Kela maksaa rahallista tukea lapsiperheelle äidin raskausajasta alkaen. Kelan tuen avulla vanhemmat voivat olla lapsensa kanssa tärkeiden ensimmäisten kuukausien aikana. Myöhemmin Kela tukee lapsen hoitoa ja lapsesta aiheutuvia menoja.

Kelan tukia lapsiperheille ovat

- äitiysavustus
- vanhempainpäivärahat
- lapsilisä
- lastenhoidon tuet
- sairaan ja vammaisen lapsen tuet
- elatustuki.

Vanhempainpäiväraha on yhteinen nimitys tuille, joita ovat:

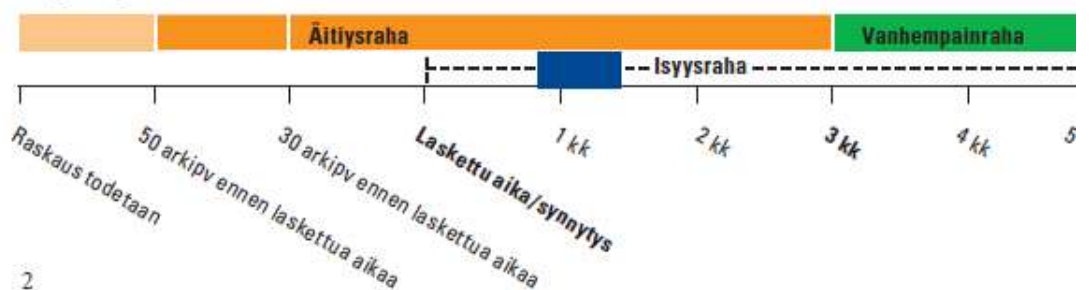
- äitiysraha
- erityisäitiysraha
- isyysraha
- vanhempainraha.

Kuka voi saada lapsiperheen tukia?

Voit saada Kelan lapsiperheen tukia, kun kuulut Suomen sosiaaliturvaan ja asut Suomessa vakinaisesti. Joskus tukia voivat saada myös muut Suomessa työskentelevät henkilöt.

Jos olet asunut ulkomailla tai muuttamassa ulkomaille, tarkista Kelasta sosiaaliturvasi. Muutto Suomeen tai Suomesta pois voi vaikuttaa Kelan maksamiin tukiin.

Erityisäitiysraha

2

Ennen kuin lapsi syntyy

Raskaustodistus

Kun epäilet olevasi raskaana, ota yhteys kunnan äitiysneuvolaan. Äitiysneuvolan palvelut ovat maksuttomia. Saat neuvolasta hyviä neuvoja raskausaikaan ja synnytystä varten. Lisäksi neuvolassa seurataan äidin ja sikiön terveydentilaa.

Äidin täytyy käydä lääkärintarkastuksessa raskauden alussa ennen viidettä raskauskuukautta. Tarkastuksessa saat raskaustodistuksen. Tarvitset todistuksen, kun haet Kelasta tukea.

Äitiysavustus

Voit hakea äitiysavustusta, kun raskaus on kestänyt 5 kuukautta. Voit valita äitiyspakkauksen tai 140 euron verottoman rahasumman. Äitiyspakkauksessa on vauvan vaatteita ja hoitotarvikkeita.

Äitiysraha

Äiti jää äitiysvapaalle viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Tällöin äiti saa äitiysrahaa. Rahaa maksetaan 105 arkipäivää eli noin 4 kuukautta.

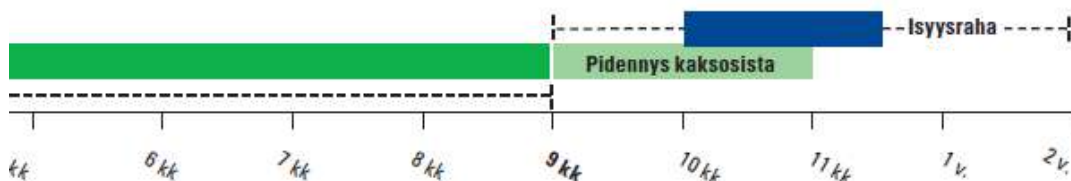
Äiti voi jäädä äitiysvapaalle aikaisintaan 50 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Äiti saa tällöin äitiysrahansa aikaisemmin.

Hae äitiysrahaa viimeistään 2 kuukautta ennen laskettua synnytysaikaa.

Muista ilmoittaa työnantajalle äitiysvapaasta 2 kuukautta ennen sen aloittamista.

Erityisäitiysraha

Jos joudut työssäsi alttiiksi säteilylle, kemiallisille aineille tai tarttuvalle taudille, voit jäädä pois työstä heti, kun raskaus on todettu. Saat siltä ajalta erityisäitiysrahaa.

Kun lapsi syntyy

Lapsen syntymän jälkeen äiti ja isä saavat olla lapsen kanssa kotona. Kela maksaa tältä ajalta rahallista tukea, joka turvaa perheen tulot.

Äitiysraha

Lapsen syntymän jälkeen äidin äitiysloma jatkuu noin 3 kuukautta. Äitiysraha maksetaan äidille tämän ajan.

Isyysraha

Isä voi pitää vapaata enintään 54 arkipäivää eli noin 9 viikkoa. Tästä 1–18 arkipäivää eli 3 viikkoa voit olla kotona äidin kanssa samaan aikaan.

Loput vapaasta voit pitää sen jälkeen, kun äitiysraha tai vanhempainraha on loppunut.

Jos olet jo pitänyt 18 arkipäivää vapaata, voit vielä pitää 36 arkipäivää.

Isyysvapaan ajalta saat Kelasta isyysrahaa. Saat rahaa, jos asut yhdessä lapsen äidin kanssa.

Voit pitää vapaan kerralla tai jakaa sen jaksoihin.

Jos et ole vielä pitänyt yhtään vapaata, voit pitää kaikki 54 arkipäivää vapaata.

Isyysvapaan pidetään, ennen kuin lapsi on 2 vuotta.

Hae isyysrahaa viimeistään 2 kuukauden kuluessa siitä, kun lapsi on täyttänyt 2 vuotta.

Ilmoita työnantajalle isyysvapaasta 2 kuukautta ennen vapaan alkua. Jos vapaasi on enintään 12 arkipäivää, ilmoita siitä kuukausi etukäteen.

Tämä 9 viikon isyysvapaa on uusi, ja se koskee vain osaa perheistä. Uusi isyysvapaa on perheille, joissa äitiysraha tai vanhempainraha on alkanut 1.1.2013 jälkeen. Jos äitiysraha tai vanhempainraha on alkanut vuonna 2012, isyysvapaa myönnetään edellisen lain mukaan.

Lisätietoja
puhelinnumerosta
020 692 206
ma–pe klo 8–18

Vanhempainraha

Vanhempainvapaalle voi jäädä joko äiti tai isä. Isä ja äiti voivat olla vapaalla myös vuorotellen. Vanhempainvapaa kestää 158 arkipäivää eli noin puoli vuotta.

Kela maksaa vanhempainvapaan ajalta vanhempainrahaa vanhemmalle, joka hoitaa lasta.

Kun vanhempainraha päättyy, lapsi on noin 9 kuukauden ikäinen. Jos perhe saa kaksoset, Kela maksaa vanhempainrahaa 60 arkipäivää lisää.

Äidin täytyy käydä lääkärintarkastuksessa synnytyksen jälkeen ja toimittaa Kelaan jälkitarkastustodistus. Kela tarvitsee todistuksen, että se voi maksaa vanhempainrahaa.

Hae vanhempainrahaa kuukausi ennen vapaan aloittamista.

Isä ja äiti voivat tehdä osa-aikatyötä ja hoitaa lasta vuorotellen. Tältä ajalta Kela maksaa osittaista vanhempainrahaa kummallekin.

Paljonko tukea saa?

Äitiysrahaa, erityisäitiysrahaa, isyysrahaa ja vanhempainrahaa lasketaan samalla tavalla. Nämä tuet lasketaan yleensä työtulojen mukaan.

Tuki on aina pienempi kuin palkka, yleensä noin 70 % tuloista.

Laske oman tukesi määrä laskurilla.
www.kela.fi/laskurit

Tuki maksetaan arkipäiviltä. Arkipäiviä ovat päivät, joihin kuuluu myös lauantai.

Jos saat vanhempainvapaan ajalta palkkaa, Kela maksaa tuen työnantajallesi.

Tukeen vaikuttaa myös se, jos olet opiskellut tai ollut sairaana tai työttömänä. Pienin tuki on alle 600 euroa kuukaudessa. Esimerkiksi opiskelija saa tämän verran tukea.

Vanhempainpäivärahat ovat verotettavaa tuloa. Veroa pidätetään verokortin mukaan.

Työntekijälle kertyy eläkettä ja vuosilomaa, kun hän on äitiysvapaalla, isyysvapaalla tai vanhempainvapaalla.

Kysy neuvoa verkossa
Kela-Kertulta
www.kela.fi/lapsiperhe

Tuki adoptiovanhemmille

Kela tukee adoptiolapsen vanhempia lähes samalla tavalla kuin biologisia vanhempia. Adoptiovanhemmat eivät voi saada äitiysrahaa, mutta he saavat vanhempainrahaa tavallista pidempään. Vanhempainraha maksetaan siitä päivästä alkaen, kun saat adoptiolapsen hoitoosi.

Adoptiolapsen isä voi pitää isyysvapaata kuten muutkin isät.

Jos adoptoit lapsen ulkomailta, voit hakea Kelasta rahallista tukea adoption kustannuksiin.

Kela-kortti

Kun lapsi syntyy Suomessa, tieto siitä menee sairaalasta väestörekisteriin ja sieltä Kelaan.

Lapsi saa henkilötunnuksen. Nimenannon jälkeen Kela lähettää kotiin Kela-kortin eli sairausvakuutuskortin.

Lapsilisä

Kela maksaa jokaisesta lapsesta lapsilisää sen kuukauden loppuun, jolloin lapsi täyttää 17 vuotta.

Lapsilisää maksetaan lapsien määrän mukaan:

- Ensimmäisestä lapsesta 104,19 e/kk
- Toisesta lapsesta 115,13 e/kk
- Kolmannelta lapsesta 146,91 e/kk
- Neljännestä lapsesta 168,27 e/kk
- Viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 189,63 e/kk.

Yksinhuoltaja saa korotuksen, joka on 48,55 euroa kuukaudessa jokaisesta lapsesta.

Lapsilisä on verotonta tuloa. Lapsilisä maksetaan yleensä äidille tai isälle tai muulle huoltajalle.

Voit hakea lapsilisää verkossa samalla, kun haet äitiysrahaa.

Lastenhoidon tuet

Vanhempainvapaan jälkeen voit

- hoitaa lasta kotona ja saada kotihoidon tukea
- järjestää lapselle yksityisen päivähoidon ja saada kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea
- laittaa lapsen kunnalliseen päivähoitoon, jolloin et saa Kelasta tukea.

Hoitovapaa

Vanhempainvapaan jälkeen isä tai äiti voi jäädä hoitamaan lasta palkattomalle hoitovapaalle, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta.

Ilmoita työnantajalle hoitovapaasta viimeistään 2 kuukautta ennen sen alkamista.

Kotihoidon tuki

Lasten kotihoidon tukea voi hakea, jos isä tai äiti hoitaa kotona alle 3-vuotiaista lasta.

Hoitaja voi olla myös joku muu, esimerkiksi isovanhempi tai palkattu hoitaja.

Kotihoidon tukea ei voi saada, jos lapsi on kunnan päivähoitossa.

Kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha ja hoitolisä.

Lyhenne e/kk tarkoittaa euroa kuukaudessa.

Hoitoraha on

- 336,67 e/kk yhdestä alle 3-vuotiaasta
- 100,79 e/kk jokaisesta muusta alle 3-vuotiaista lapsesta
- 64,77 e/kk yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista.

Hoitolisää saa vain yhdestä lapsesta, ja se on enintään 180,17 e/kk .

Hoitolisän määrä riippuu vanhempien tuloista.

Kotihoidon tuki on verotettavaa tuloa.

Kotikuntasi saattaa maksaa kuntalisää. Kysy lisätietoja kotikunnasta tai Kelasta.

Yksityisen hoidon tuki

Voit saada yksityisen hoidon tukea, jos lastasi hoitaa palkattu hoitaja tai yksityinen päivähoitopaikka.

Lapsen täytyy olla alle kouluikäinen. Tukea ei voi saada, jos lapsi on kunnan päivähoitossa.

Tukeen kuuluu hoitoraha, joka on 171,40 e/kk lasta kohti.

Sen lisäksi voit saada hoitolisää enintään 144,14 e/kk lasta kohti.

Hoitolisän määrä riippuu tuloista.

Kela maksaa tuen palkatulle hoitajalle tai päivähoitopaikkaan. Yksityisen hoidon tuki on verotettavaa tuloa.

Laske kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen määrä laskurilla. www.kela.fi/laskurit

Osittainen hoitoraha

Voit olla hoitovapaalla vain osan aikaa. Tällöin teet lyhyempää työpäivää tai työviikkoa. Saat myös vähemmän palkkaa.

Isä ja äiti voivat molemmat olla osittaisella hoitovapaalla, mutta eri aikaan. Esimerkiksi isä voi olla töissä eri päivinä kuin äiti.

Voit olla osittaisella hoitovapaalla vain, jos sinulla on ollut sama työnantaja vähintään 6 kuukautta viimeisen vuoden aikana.

Kela maksaa osittaista hoitorahaa alle 3-vuotiaasta sekä koulussa 1. ja 2. luokalla olevasta lapsesta.

Jos haet osittaista hoitorahaa, sinun pitää tehdä töitä enintään 30 tuntia viikossa lapsen hoidon vuoksi. Työaika voi olla esimerkiksi 6 tuntia päivässä tai 4 päivää viikossa.

Osittainen hoitoraha on 96,41 e/kk. Hoitorahaa maksetaan kerrallaan vain yhdestä lapsesta, ja se on verotettavaa tuloa.

Jos lapsi sairastuu

Jos lapsesi sairastuu, voit viedä hänet esimerkiksi terveyskeskukseen tai yksityiselle lääkärille.

Kela korvaa osan yksityisen lääkärin maksuista. Lisäksi Kela korvaa osan lääkkeiden hinnasta.

Terveyskeskuksen hoitoja Kela ei korvaa.

Tilapäinen hoitovapaa alle 10-vuotiaan sairastuessa

Jos alle 10-vuotias lapsi sairastuu äkillisesti, voit jäädä pois työstä hoitamaan häntä. Tätä kutsutaan tilapäiseksi hoitovapaaksi. Voit hoitaa lasta enintään 4 päivää. Työnantajan ei tarvitse maksaa palkkaa tilapäisen hoitovapaan ajalta.

Vaikeasti sairaan ja vammaisen lapsen hoitaminen

Kela tukee vaikeasti sairaan tai vammaisen lapsen hoitoa.

Kelan tukia ja palveluita ovat:

- erityishoitoraha vanhemmalle, joka hoitaa alle 16-vuotiasta lasta
- alle 16-vuotiaan vammaistuki
- Kelan lääkinnällinen kuntoutus.

Elatustuki

Jos vanhemmat eroavat, lapset jäävät usein toiselle vanhemmista. Toinen maksaa lapsesta elatusapua. Häntä kutsutaan elatusvelvolliseksi.

Joskus elatusvelvollinen ei maksa elatusapua tai elatusvelvollista vanhempaa ei ole. Tällöin Kela voi maksaa elatustukea vanhemmalle, joka hoitaa lasta.

Kela maksaa elatustukea, jos

- elatusvelvollinen vanhempi ei ole maksanut elatusapua
- elatusapu on pienempi kuin elatustuki elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen vuoksi.
- lapsen adoptoi vain yksi vanhempi
- avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyttä ei ole vahvistettu.

Elatustuki on 151,85 e/kk lasta kohti.

Elatustuki on verotonta.

Tietoa elatusvelvolliselle

Jos Kela maksaa elatustukea, se perii elatusvelvolliselta maksamatta jääneet elatusavut. Näitä kutsutaan elatusapuvelaksi.

Jos et pysty maksamaan elatusapuvelkaa Kelalle rahatilanteesi takia, voit hakea maksuvapautusta Kelasta.

Hakeminen ja maksaminen

Voit hakea kaikkia Kelan lapsiperheen etuuksia internetissä osoitteessa

 www.kela.fi/asiointi

Voit hakea etuuksia myös hakulomakkeilla, joita saa Kelan internetsivuilta osoitteesta

 www.kela.fi/lomakkeet

Saat hakulomakkeita myös Kelan toimistoista.

- Toimita hakulomakkeet Kelan toimistoon.
- Tarkista hakuajat.
- Tarkista hakemuksesta, mitä liitteitä hakemuksessa pitää olla.

 Kysy neuvoa verkossa Kela-Kertulta
www.kela.fi/lapsiperhe

Voit kysyä neuvoa Kela-Kertulta verkossa

 Lisätietoja
puhelinnumerosta
020 692 206
ma–pe klo 8–18

 Saat lisätietoja myös Kelan toimistosta

Tukien maksaminen

Kun Kela on käsitellyt hakemuksesi, saat kotiin tukea koskevan päätöksen. Päätökseen on merkitty tuen suuruus ja perustelut. Saat päätöksen myös, jos se on kielteinen.

Kela maksaa äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat äidin tai isän tilille. Maksu tulee tilille jälkikäteen yleensä neljän viikon välein.

Lapsilisä tulee äidin, isän tai muun huoltajan tilille yleensä joka kuukauden 26. päivänä. Jos pankit ovat silloin kiinni tai maksupäivä on pyhäpäivän jälkeen, lapsilisä tulee tilille jo aikaisemmin.

Tukea asumiseen

Kelan asumisen tuet ovat

- yleinen asumistuki
- opintotuen asumislisä opiskelijalle
- sotilasavustuksen asumisavustus asevelvollisuutta suorittavalle
- eläkkeensaajan asumistuki.

Tässä esitteessä esitellään vain yleinen asumistuki.

Kuka voi saada yleistä asumistukea?

Kela maksaa yleistä asumistukea asumisesta aiheutuviin menoihin. Voit saada yleistä asumistukea, jos olet pienituloinen ja asut vakinaisesti Suomessa. Tukea voidaan maksaa yhdelle henkilölle tai ruokakunnalle.

Ruokakunta tarkoittaa samassa asunnossa pysyvästi asuvia henkilöitä. Tavallisesti ruokakunta on aviopari, avopari tai perhe. Myös yksi henkilö voi olla ruokakunta.

Yleistä asumistukea voi saada vuokra-asuntoon tai omistusasuntoon.

- Vuokra-asunto: Voit saada asumistukea vuokraan sekä vesi- ja lämmitysmaksuihin, jos ne maksetaan erikseen.
- Omakotitalo: Asumismenoina otetaan huomioon kiinteistön hoitomenot sekä osa asuntolainojen koroista.
- Osake-asunto: Asumismenoja ovat vastike, erikseen maksetut vesi- ja lämmitysmaksut sekä osa asuntolainojen koroista.

Hoitomenot

Hoitomenoja ovat asunnon lämmitysmaksut, vesimaksut ja muut hoitokulut, jos ne maksetaan erikseen.

Asumismenoihin lisätään lämmityskuluja noin 1,30–1,60 euroa neliötä kohti lämmitysjärjestelmästä riippuen.

Vesimaksusta hyväksytään enintään noin 27,20 euroa henkilöä kohti.

Jos sinulla on asuntolainaa, asumismenoiksi hyväksytään 55 % eli vähän yli puolet lainojen vuodessa maksetuista koroista.

Paljonko voit saada yleistä asumistukea?

Asumistuki voi olla korkeintaan 80 % eli neljä viidesosaa asumismenoista.

Maksat siis itse asumismenoistasi aina vähintään 20 % eli yhden viidesosan.

Asumistukea ei kuitenkaan makseta kaikista asumismenoista, vaan laissa määriteltyjen kohtuullisten asumismenojen mukaan.

Valtioneuvosto määrittelee vuosittain asumismenojen enimmäismäärät, joiden mukaan asumistuki lasketaan.

Enimmäismääriin vaikuttavat

- asunnon koko
- asunnossa asuvien henkilöiden määrä
- asunnon sijainti
- asunnon ikä
- asunnon lämmitysjärjestelmä.

**Lisätietoja
puhelinnumerosta
020 692 201
ma-pe klo 8–18**

**Kelan internetsivuilta
www.kela.fi/asumistuki**

ja Kelan toimistosta

Asunnon koko

Asunnon enimmäiskoko määritellään seuraavasti:

Henkilömäärä	1	2	3	4	5	6	7	8
Neliömäärä	37	57	77	90	105	115	125	135

Jos asut yksin, asumistuki lasketaan enintään 37 neliömetrin mukaan, vaikka asuisit suuremmassa asunnossa. Jos asunnossa asuu kaksi henkilöä, asumistuki lasketaan 57 neliömetrin mukaan, vaikka asunto olisi suurempi.

Asunnon sijainti, ikä ja lämmitys

Kunnat on jaettu neljään kuntaryhmään asumisen kalleuden mukaan. Ensimmäiseen kuntaryhmään kuuluu Helsinki.

Siellä asuminen on kalleinta, joten siellä saa suurempaa asumistukea.

Toiseen kuntaryhmään kuuluvat Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Kolmanteen kuntaryhmään kuuluvat isot kaupungit ja Helsingin lähellä olevat kunnat. Neljänteen kuntaryhmään kuuluvat kaikki muut kunnat.

Uudessa talossa olevan asunnon asumistuki on suurempi kuin vanhassa talossa olevan asunnon. Keskuslämmitystalossa asumistuki on isompi kuin talossa, jossa on jokin muu lämmitysjärjestelmä.

Enimmäisasumismenot

Asumistuki lasketaan valtioneuvoston hyväksymien enimmäisasumismenojen mukaan. Ne lasketaan asunnon koon, iän ja sijainnin mukaan.

Esimerkiksi Helsingissä asumistukeen hyväksytyt asumismenot ovat 10,78–15,35 euroa neliometriä kohden.

Esimerkki

Maija asuu uudessa vuokra-asunnossa Helsingissä. Hänen asuntonsa pinta-ala on 20 neliötä. Hän maksaa vuokraa 400 e/kk. Enimmäisasumismenoiksi hyväksytään 15,35 euroa neliöltä eli 307 e/kk. Asumistuki lasketaan näiden enimmäismenojen mukaan, ei todellisen vuokran eli 400 euron perusteella.

Perusomavastuu

Ennen kuin lopullinen asumistuki on selvillä, asumismenoista vähennetään perusomavastuu. Sen suuruus riippuu ruokakunnan tuloista ja omaisuudesta. Mitä suuremmat tulot ovat, sitä suurempi on omavastuuosuus.

Jos tulot ovat hyvin pienet, perusomavastuuta ei tule lainkaan. Perusomavastuuosuuden suuruuteen vaikuttavat koko ruokakunnan

- henkilömäärä
- bruttotulot kuukaudessa
- omaisuus.

Bruttotulot ovat tuloja, joista ei ole vähennetty veroja.

Tulorajat

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain tulorajat, joiden alle jäävistä tuloista ei tule perusomavastuuta. Tulorajat vaihtelevat 700 eurosta 1 795 euroon ruokakunnan koon ja asuinpaikan mukaan (vuonna 2013).

Jos ruokakunnan tulot ovat **pienemmät** kuin tulorajat, perusomavastuuta ei tule.

Valtioneuvosto vahvistaa myös tulorajat asumistuen saamiselle. Jos ruokakunnan tulot ovat **isommat** kuin tulorajat, asumistukea ei saa lainkaan. Tulorajat vaihtelevat ruokakunnan koon ja asuinpaikan mukaan 1 555 eurosta 5 350 euroon (vuonna 2013).

Jos tulot jäävät tulorajojen väliin, asumismenoista vähennetään tuloista riippuen tietty prosentti perusomavastuuna.

Myös sinun ja ruokakuntasi omaisuus vaikuttaa asumistuen määrään, jos omaisuus ylittää tietyn rajan. Omassa käytössä olevaa asuntoa ei lasketa omaisuudeksi.

Tarkista asumistuen tulorajat ja omaisuusrajat Kelan internetsivuilta: www.kela.fi.

Asumistuen laskeminen

Asumistuki lasketaan seuraavasti: Asumismenoista vähennetään ensin perusomavastuuosuus. Asumistuki on 80 % jäljelle jäävästä summasta.

Kokeile Kelan laskuria
Kelan internetsivuilla on laskuri, jolla voit laskea, voitko saada asumistukea. Laskuri laskee myös asumistuen määrän.

 www.kela.fi/laskuri

Esimerkki

Jaakko asuu yksin Turussa uudessa asunnossa. Asunnon pinta-ala on 37 m² ja vuokra vesimaksuineen 515 e/kk. Jaakon bruttotulot ovat 698 e/kk.

Laskelma:

- Enimmäisasumismenot Kelan taulukoiden mukaan $37 \text{ m}^2 \times 11,55 \text{ e/m}^2 = 427,35 \text{ e}$.
- Tulojen pienuuden takia perusomavastuuta ei ole.
- Asumistuki on 80 % asumismenoista eli $427,35 \times 0,80 = 341,88 \text{ e/kk}$.
- Jaakko maksaa itse asumisesta $515 - 341,88 = 173,12 \text{ e/kk}$.

(Laskelma vastaa vuoden 2013 tilannetta.)

Hakeminen ja maksaminen

Voit hakea yleistä asumistukea internetissä osoitteessa

 www.kela.fi/asiointi

Voit hakea etuuksia myös hakulomakkeilla, joita saa Kelan internetsivuilta osoitteesta www.kela.fi/lomakkeet

 Saat hakulomakkeita myös Kelan toimistoista.

- Toimita hakulomakkeet Kelan toimistoon.
- Tarkista hakuajat ja tulorajat.
- Tarkista hakemuksesta, mitä liitteitä siinä pitää olla.

 Kysy lisätietoja Kelan palvelunumerosta 020 692 201 ma–pe klo 8–18

 tai Kelan toimistosta.

Asumistuen maksaminen

Kun Kela on käsitellyt hakemuksesi, saat kotiin tukea koskevan päätöksen. Päätökseen on merkitty tuen suuruus ja perustelut. Saat päätöksen myös, jos se on kielteinen.

Kela maksaa yleisen asumistuen tilillesi kuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä.

Asumistuki voidaan maksaa myös esimerkiksi vuokranantajalle, jos niin on sovittu.

Kela tarkistaa asumistuen vuoden välein.

Asumistuki voidaan tarkistaa tätä aikaisemmin, jos elämäntilanteesi on muuttunut, esimerkiksi jos tulosi ovat nousseet tai pienentyneet.

Kela palvelee

Verkossa

Voit hoitaa Kela-asioitasi helposti verkossa. Kelan verkkosivuilta saat tietoa. Voit laskea tukien määriä laskureilla. Kelan verkkosivut ovat osoitteessa www.kela.fi

Kelan asiointipalveluissa on turvallista hoitaa asioita verkossa. Asiointipalveluun kirjaudut omilla verkkopankkitunnuksillasi.

Kelan asiointipalvelussa voit

- hakea Kelan tukia
- lähettää liitteitä
- katsoa hakemuksesi käsittelytilanteen
- ilmoittaa muutoksista
- lakkauttaa tuen.

Kelan asiointipalvelut ovat osoitteessa

 www.kela.fi/asiointi

Puhelimessa

 Lapsiperheiden tuet
020 692 206

 Asumisen tuet
020 692 201

Toimistossa tai yhteispalvelupisteessä

 Kelan toimistot palvelevat kaikissa Kelan tukiin liittyvissä asioissa.

Lähimmän Kelan toimiston tai yhteispalvelupisteen osoitetiedot ovat verkossa

 www.kela.fi/yhteystiedot

Osoitetiedot ja palvelunumerot ovat myös paikallisissa puhelinluetteloissa.

Ajanvarauksella

Voit varata ajan Kelan toimistoon tai puhelinneuvontaan.

Varaa aika, jos elämässäsi on tapahtunut iso muutos tai asiasi on muuten monimutkainen.

Varaa aika osoitteessa

 www.kela.fi/ajanvaraus

tai soita Kelan palvelunumeroon.

Jos tarvitset tulkkausapua, ota yhteys Kelaan tai katso lisätietoja osoitteesta

 www.kela.fi/tulkkaus

Kelan työntekijät ovat
vaitiolovelvollisia.
He eivät saa puhua
asiakkaiden asioista
ulkopuolisille.

Ilmoita muutoksista

Jos saat jotain Kelan tukea,
muista ilmoittaa pikaisesti Kelaan,
jos tilanteessasi tapahtuu muutoksia.
Sellaisia tilanteita voivat olla
asumisessa, tuloissa, lasten määrässä
tai parisuhteessa tapahtuvat
muutokset.

Takaisinperintä

Jos Kela maksaa tukea liikaa
virheellisten tietojen takia,
se joudutaan perimään sinulta
takaisin.

 www.kela.fi/takaisinperinta

Muutoksenhaku

Voit hakea muutosta
Kelan päätökseen.
Saat päätöksen mukana ohjeet
muutoksen hakemiseksi.
Jos sinulla on kysyttävää,
ota yhteyttä:

 Lapsiperheiden tuet
020 692 206

 Asumisen tuet
020 692 201

**Sosiaaliturvan
muutoksenhakulautakunta**
Puhelin 0295 163 800
www.somla.fi

**Jos sinulla on kysyttävää tuesta tai saamastasi päätöksestä,
ota yhteyttä!**

ma-pe kello 8–18

Asevelvollisen tuet ____ 020 692 200
Asumisen tuet _____ 020 692 201
Eläkeasiat _____ 020 692 202
Kela-kortti ja
EU-sairaanhoitokortti __ 020 692 203
Kuntoutus _____ 020 692 205
Lapsiperheiden tuet __ 020 692 206

Maasta- ja
maahanmuutto _____ 020 692 207
Omaisien kuoltua _____ 020 692 208
Opiskelijan tuet _____ 020 692 209
Sairastaminen _____ 020 692 204
Työttömyysajan tuet __ 020 692 210
Vammaistuet _____ 020 692 211

Kelan esitteet

Esitteet painettuna ja verkossa www.kela.fi/muutkielet
suomeksi | på svenska | in English | Davvisámegiella
eesti keel | Русский

Koti ja perhe

Lapsiperheen etuudet ja asumisen tuet

Terveys ja kuntoutus

Sairauteen liittyvät korvaukset ja päivärahat,
kuntoutus ja vammaisetuudet

Opiskelu

Opiskelijan tuet ja asevelvollisen avustukset

Työttömyys

Työttömyysajan tuet

Eläkkeelle

Eläketurva, asumisen tuki ja hoitotuki

Muutto Suomeen tai Suomesta ulkomaille

Miten pääset Suomen sosiaaliturvaan
ja mitä tapahtuu kun muutat ulkomaille?

Esitteitä saat Kelan toimistoista ja yhteispalvelupisteistä.

Kela[®]

Työttömyys

Työttömyysajan tuet

Lyhyesti ja selkeästi

Sisällys

Työttömyysajan tuet	1
Kelan tuet työttömälle	2
Kun jäät työttömäksi	2
Työttömyyspäiväraha	2
Työmarkkinatuki	4
Maahanmuuttajan kotoutumistuki	5
Koulutusajan tuet työttömälle	6
Ikääntyvän työttömän tuki	6
Hakeminen ja maksaminen	7
Muutoksenhaku päätökseen	7
Kela palvelee ja yhteystietoja	8

Työttömyysajan tuet

Kelan tuet antavat perusturvan, kun muut tulot pienenevät. Tässä esitteessä kerrotaan, mitä rahallista tukea Kela antaa työttömälle.

Toimeentulo voi koostua useista tukimuodoista. Siksi on hyvä ottaa selvää, mitä muita Kelan tukia voit saada. Niitä voivat olla esimerkiksi yleinen asumistuki.

Kela myöntää tukea hakemusten perusteella. Voit hakea tukia Kelasta verkkosivuilla osoitteessa www.kela.fi/asiointi.

Voit hakea tukia myös hakulomakkeilla, joita saat verkkosivuilta tai Kelan toimistoista.

 www.kela.fi/asiointi

 www.kela.fi/lomakkeet

Kelan tukien perusteet on määritelty laeissa. Kun Kela päättää jostakin tuesta, jokaisen hakijan elämäntilanne käsitellään yksilöllisesti. Hakijoiden elämäntilanne ja tuen tarve ovat usein hyvin erilaisia. Siksi myös tukien määrä vaihtelee.

Tässä esitteessä kerrotaan pääasiat Kelan tuista työttömälle vuonna 2013. Mukana ei ole kaikkia tukien yksityiskohtia.

Jos haluat tietää työttömän tukien tarkat määrät ja tulorajat, saat ne helpoiten verkkosivuilta www.kela.fi/tyottomat. Voit myös pyytää Kelasta tämän esitteen numeroliitteen.

Selkokieltä

Tämä esite on tehty yhteistyössä Selkokeskuksen kanssa. Selkokeskus on antanut esitteelle selkoesitteen tunnuksen. Se on merkki siitä, että esite on helppo lukea.

SELKOESITE

Kelan tuet työttömälle

Työttömyys pienentää tuloja. Kela huolehtii työttömän perusturvasta työttömyyden aikana.

Työttömyysetuuksia maksetaan Suomessa vakinaisesti asuville henkilöille sekä EU-maista tulleille henkilöille, jotka ovat viimeksi työskennelleet Suomessa.

Työttömyysajan toimeentuloa ovat

- työttömyyspäiväraha
- työmarkkinatuki.

Kun jäät työttömäksi

Kun jäät työttömäksi, ilmoittaudu heti työttömäksi työnhakijaksi työ- ja elinkeino-toimistoon eli TE-toimistoon.

Työttömyysetuuksia maksetaan vain ajalta, jolloin olet työnhakijana TE-toimistossa. TE-toimisto myös antaa Kelalle lausunnon siitä, täyttyvätkö edellytykset tuen maksamiseen.

Työttömyysaikana sinulla on velvollisuus hakea aktiivisesti työtä. Sinun pitää myös ottaa vastaan tarjottu työ tai koulutus. Siitä ei voi kieltäytyä ilman syytä, muuten seurauksena voi olla etuusosoikeuden menetys. Ilmoittaudu säännöllisesti TE-toimistossa.

Työttömyyspäiväraha

Työttömyyspäiväraha voi olla ansiopäivärahaa tai peruspäivärahaa.

Työttömyyspäivärahaa maksetaan tietyin ehdoin myös työnhakuun ulkomailla.

Ansiopäiväraha

Ansiopäivärahaa maksaa työttömyyskassa, jonka jäsen olet. Esimerkiksi ammattiliitoilla on usein oma työttömyyskassa. Kela ei maksa ansiopäivärahaa, eikä sitä haeta Kelasta.

Ansiopäivärahaa voidaan maksaa, jos olet ollut riittävän kauan työttömyyskassan jäsen ja täytät työssäoloehdon. Ansiopäivärahan suuruus lasketaan ansioiden mukaan, ja sitä maksetaan enintään 500 päivää.

Kysy lisätietoja ansiopäivärahasta omasta työttömyyskassasta tai Työttömyyskassojen yhteisjärjestöstä (www.tyj.fi).

Peruspäiväraha

Jos et ole työttömyyskassan jäsen etkä saa ansiopäivärahaa, Kela maksaa peruspäivärahaa. Sitä maksetaan enintään 500 päivää.

Peruspäiväraha on noin 32 e/pv, ja sitä maksetaan 5 päivältä viikossa.

Jos sinulla on lapsia, saat lapsikorotuksen. Se on noin 5,20–9,90 euroa päivässä lasten määrästä riippuen.

Peruspäivärahasta maksat veroja.

Työssäoloehto

Jotta saat peruspäivärahaa, sinun pitää täyttää työssäoloehto.

Työssäoloehto täyttyy, jos

- olet ollut työssä vähintään 34 viikkoa edeltäneiden 28 kuukauden aikana
- työaikasi on ollut vähintään 18 tuntia viikossa
- palkkasi on ollut alan työehtosopimuksen mukainen tai vähintään 1 134 e/kk (vuonna 2013).

Myös työskentelykaudet jossakin toisessa EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä voidaan hyväksyä.

Työssäoloehtoon kuuluvaa työtä voi olla 28 kk pidemmältä ajalta, jos olet sairastanut, opiskellut tai hoitanut alle 3-vuotiasta lastasi tai osallistunut TE-toimiston järjestämiin toimenpiteisiin.

Yrittäjällä on oma työssäoloehto. Jos olet yrittäjä, tarkista ehdot peruspäivärahaan Kelasta.

Kysy palvelunumerosta

020 692 210

ma–pe kello 8–18

Peruspäivärahaan korotusosa tai muutosturvalisä

Peruspäivärahaan voidaan maksaa korotusosaa kolmessa tilanteessa:

- enintään 20 päivältä työttömyyden alkaessa, jos olet ollut työssä vähintään 3 vuotta
- enintään 100 päivältä, jos olet ollut työssä vähintään 20 vuotta ja sinut on irtisanottu tuotannollisista ja taloudellisista syistä
- enintään 200 päivältä, jos osallistut TE-toimiston kanssa sovittuun toimintaan.

Muutosturvalisää voit saada, jos

- kuulut muutosturvan piiriin
- sinulla on voimassa oleva työllistymissuunnitelma
- ja sinulla on oikeus työttömyyspäivärahaan.

Muutosturvan piiriin kuulumisen tutkii TE-toimisto.

Muutosturvalisää maksetaan TE-toimiston kanssa sovitun toiminnan ajalta, kuitenkin enintään 200 päivältä.

Peruspäivärahan korotusosa ja muutosturvalisä ovat 4,75 e/pv.

Työmarkkinatuki

Työmarkkinatukea voi saada Suomessa vakinaisesti asuva, 17–64-vuotias työtön työnhakija. Se on tarkoitettu työttömälle, joka ei voi saada ansiopäivärahaa tai peruspäivärahaa.

Työmarkkinatuen kesto ei ole rajoitettu.

Kuka saa työmarkkinatukea?

Saat työmarkkinatukea, vaikka et täytä työssäoloehtoja eli et ole ollut työssä tarvittavaa aikaa. Saat työmarkkinatukea myös silloin, kun olet saanut ansiopäivärahaa tai peruspäivärahaa 500 päivää.

Kysy palvelunumerosta

020 692 210

ma–pe kello 8–18

Työmarkkinatukea ei makseta ulkomaille.

Jos olet alle 25-vuotias, tuen saamiselle on rajoituksia, jotka koskevat koulutusta ja työllistämistä edistäviä toimia. Tarkista TE-toimistosta, voitko saada työmarkkinatukea.

Paljonko työmarkkinatukea saa?

Työmarkkinatuki on yhtä suuri kuin peruspäiväraha. Tuen suuruuteen vaikuttavat kuitenkin joskus vanhempien tulot. Työmarkkinatuki on noin 32 e/pv.

Työmarkkinatukea maksetaan 5 päivältä viikossa.

Tukeen lisätään korotus, jos sinulla on huollettavana lapsia.

Täysi työmarkkinatuki on noin 700–910 e/kk.

Työmarkkinatukeeseen voidaan maksaa korotusosaa. Sitä maksetaan TE-toimiston kanssa sovitun toiminnan ajalta, enintään kuitenkin 200 päivältä. Korotusosa on 4,75 e/pv.

Työmarkkinatuesta maksat veroja.

Muut tulot pienentävät tukea

Kaikki omat tulosi vähentävät työmarkkinatuen määrää. Jos sinulla on pääomatuloja, myös ne pienentävät tuen määrää.

Vanhempien tulot pienentävät tukea, jos asut heidän kanssaan.

Saat silti aina vähintään puolet työmarkkinatuestasi.

Vanhempien tulot eivät vaikuta, jos osallistut

TE-toimiston kanssa suunniteltuun toimintaan.

Arvioi itse laskurilla,
kuinka paljon saat tukea.

 www.kela.fi/laskurit

Omat pääomatulot eivät vaikuta
työmarkkinatukeen

- 180 päivän aikana
perus- tai ansiopäivärahan
enimmäisajan jälkeen (500 pv)
- jos olet täyttänyt 55 vuotta ja olet
täyttänyt työssäoloehdon ennen
kuin jäit työttömäksi
- jos osallistut TE-toimiston kanssa
sovittuun toimintaan.

Työtulot ja työttömyysetuus sovitetaan yhteen

Jos sinulla on työttömyysaikana
satunnaisia työtuloja,
muista ilmoittaa niistä Kelaan.
Työmarkkinatuki tai peruspäiväraha
sovitellaan yhteen työtulojesi kanssa.

 [Lue lisää verkosta
www.kela.fi/tyottomyys](http://www.kela.fi/tyottomyys)

Monet tuet eivät vaikuta
työmarkkinatukeen.
Näitä ovat esimerkiksi lapsilisä,
elatusapu, toimeentulotuki,
asumistuki tai vammaistuki.

Maahanmuuttajan kotoutumistuki

Työttömälle maahanmuuttajalle
työmarkkinatuki maksetaan
kotoutumistukena.
Sitä maksetaan yleensä
kolme ensimmäistä vuotta,
jotka olet Suomessa.

Saat kotoutumistukea,
kun sinulle on ensin laadittu
kotoutumissuunnitelma.
Teet sen yhdessä kotikuntasi
TE-toimiston kanssa.
Suunnitelma voi sisältää esimerkiksi
koulutusta tai työharjoittelua.

Kela maksaa kotoutumistukea
Suomessa vakinaisesti asuville
maahanmuuttajille.

Omat työtulot, pääomatulot ja
vanhempien tulot vaikuttavat
kotoutumistukeen
samoin kuin työmarkkinatukeen.

Koulutusajan tuet työttömälle

Sinulla on erilaisia vaihtoehtoja hakeutua työttömille tarkoitettuun koulutukseen tai harjoitteluun.

Voit myös saada siltä ajalta tukea. Näin parannat mahdollisuuksiasi saada työtä.

Kysy lisää TE-toimistosta.

Työllistämistä edistäviä palveluja ovat

- työvoimakoulutus
- omaehtoinen opiskelu
- työnhakuvalmennus ja uravalmennus
- työkokeilu ja koulutuskokeilu
- maahanmuuttajan omaehtoinen opiskelu
- kuntouttava työtoiminta.

Sovi osallistumisesta ja tee työllistymissuunnitelma TE-toimiston kanssa.

Saat normaalisti työttömyysturvaa, kun osallistut työllistävään toimintaan, josta olet sopinut TE-toimiston kanssa.

Lisäksi voit saada tukeesi korotusta, enintään kuitenkin 200 päivältä.

Voit saada kulukorvausta myös matkakustannuksiin ja muihin menoihin siltä ajalta, jolloin osallistut koulutukseen tai muuhun toimintaan.

Ikääntyvän työttömän tuki

Ikääntyvä työtön voi saada ansio- tai peruspäivärahaan lisäpäiviä ja päästä ”eläkeputkeen”. Tällöin hän saa päivärahaa, kunnes siirtyy eläkkeelle.

Jos syntymävuotesi on 1950–1954 ja olet työtön, kysy Kelasta, voitko saada lisäpäiviä työttömyysturvaasi.

Vuonna 1950 tai sen jälkeen syntynyt työtön, joka saa lisäpäiviä, voi hakea vanhuuseläkettä 62-vuotiaana.

Ennen vuotta 1950 syntynyt työtön voi saada työttömyyseläkettä.

Kysy palvelunumerosta
020 692 210
ma–pe kello 8–18

Työttömyysturvan hakeminen

Ilmoittaudu ensin työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistossa. Tee hakemus Kelaan, kun olet ollut työttömänä omavastuuajan (5–7 arkipäivää). Työttömyystukien hakuaika on 3 kuukautta.

Työttömyysturvaa voit hakea verkkosivuilla.

www.kela.fi/asiointi

Voit hakea tukia myös lomakkeilla, joita saat Kelan verkkosivuilta tai Kelan toimistoista.

Toimita hakemus Kelan toimistoon. Tarkista hakuajat.

- Tarkista hakemuksesta myös, mitä liitteitä siinä pitää olla mukana.

Tukien maksaminen

Kun hakemuksesi on käsitelty, saat kotiin tukea koskevan päätöksen. Päätökseen on merkitty tuen määrä, perustelut ja maksupäivä. Saat päätöksen myös, vaikka se on kielteinen.

Kela maksaa tuet pankkitilillesi.

Työttömyysajan ilmoitus

Jos työttömyys jatkuu, sinun pitää toimittaa Kelaan 4 viikon välein työttömyysaikaa koskeva ilmoitus.

Työttömyysajan ilmoituksen voit tehdä internetissä tai lomakkeilla, joita saat Kelan verkkosivuilta tai Kelan toimistoista.

Merkitse ilmoitukseen, minä päivinä olet ollut työtön ja minä päivinä olet osallistunut TE-toimiston kanssa sovittuun toimintaan.

Jos olet työttömyysaikana ollut satunnaisesti töissä, merkitse ilmoitukseen, minä päivinä olet ollut töissä.

Kela maksaa sinulle työttömyysturvaa ilmoituksesi perusteella.

Muutoksenhaku päätökseen

Voit hakea muutosta Kelan päätökseen. Muutoksenhausta on ohjeet Kelasta saamasi päätöksen liitteenä.

Kysy palvelunumerosta

020 692 210

ma–pe kello 8–18

Kela palvelee

Verkossa

Voit hoitaa Kela-asioitasi helposti verkossa. Kelan verkkosivuilta saat tietoa. Voit laskea tukien määriä laskureilla. Kelan verkkosivut ovat osoitteessa www.kela.fi

Kelan asiointipalvelussa on turvallista hoitaa asioita verkossa. Asiointipalveluun kirjaudut omilla verkkopankkitunnuksillasi.

Kelan asiointipalvelussa voit

- hakea Kelan etuuksia
- lähettää liitteitä
- katsoa hakemuksesi käsittelytilanteen
- ilmoittaa muutoksista
- lakkauttaa tuen.

Kelan asiointipalvelut ovat osoitteessa

 www.kela.fi/asiointi

Puhelimessa

 Työttömyysajan tuet
020 692 210

Toimistossa tai yhteispalvelupisteessä

 Kelan toimistot palvelevat kaikissa Kelan etuuksiin liittyvissä asioissa.

Lähimmän Kelan toimiston tai yhteispalvelupisteen osoitetiedot ovat verkossa

 www.kela.fi/yhteystiedot

Osoitetiedot ja palvelunumerot ovat myös paikallisissa puhelinluetteloissa.

Ajanvarauksella

Voit varata ajan Kelan toimistoon tai puhelinneuvontaan.

Varaa aika, jos elämässäsi on tapahtunut iso muutos tai asiasi on monimutkainen.

Varaa aika osoitteessa

 www.kela.fi/ajanvaraus

tai soita numeroon 020 692 210.

Jos tarvitset tulkkausapua, ota yhteys Kelaan tai katso lisätietoja osoitteesta

 www.kela.fi/tulkkaus

Kelan työntekijät ovat vaitiolovelvollisia. He eivät saa puhua asiakkaiden asioista ulkopuolisille.

Ilmoita muutoksista

Jos saat jotain Kelan tukea, muista ilmoittaa pikaisesti Kelaan, jos tilanteessasi tapahtuu muutoksia. Sellaisia voivat olla asumisessa tai perhetilanteessa tai tuloissa tapahtuvat muutokset.

Erityisesti työttömän työnhakijan pitää ilmoittaa Kelaan tuloistaan. Työttömän pitää antaa selvitys työttömänä olosta 4 viikon välein.

Takaisinperintä

Jos Kela maksaa etuutta liikaa virheellisten tietojen takia, se joudutaan perimään sinulta takaisin.

 www.kela.fi/takaisinperinta

Muutoksenhaku

Voit hakea muutosta Kelan päätökseen. Saat päätöksen mukana ohjeet muutoksen hakemiseksi. Jos sinulla on kysyttävää, ota yhteyttä:

Työttömyysajan tuet

020 692 210

**Työttömyysturvan
muutoksenhakulautakunta**
Puhelin 0295 16001
www.ttlk.fi

**Sosiaaliturvan
muutoksenhakulautakunta**
Puhelin 0295 163 800
www.somla.fi

**Jos sinulla on kysyttävää tuesta tai saamastasi päätöksestä,
ota yhteyttä!**

ma-pe kello 8–18

Asevelvollisen tuet ___ 020 692 200
Asumisen tuet _____ 020 692 201
Eläkeasiat _____ 020 692 202
Kela-kortti ja
EU-sairaanhoitokortti __ 020 692 203
Kuntoutus _____ 020 692 205
Lapsiperheiden tuet ___ 020 692 206

Maasta- ja
maahanmuutto _____ 020 692 207
Omaisien kuoltua _____ 020 692 208
Opiskelijan tuet _____ 020 692 209
Sairastaminen _____ 020 692 204
Työttömyysajan tuet ___ 020 692 210
Vammaistuet _____ 020 692 211

Kelan esitteet

Esitteet painettuna ja verkossa www.kela.fi/muutkielet
suomeksi | på svenska | in English | Davvisámegiella
eesti keel | Русский

Koti ja perhe

Lapsiperheen etuudet ja asumisen tuet

Terveys ja kuntoutus

Sairauteen liittyvät korvaukset ja päivärahat,
kuntoutus ja vammaisetuudet

Opiskelu

Opiskelijan tuet ja asevelvollisen avustukset

Työttömyys

Työttömyysajan tuet

Eläkkeelle

Eläketurva, asumisen tuki ja hoitotuki

Muutto Suomeen tai Suomesta ulkomaille

Miten pääset Suomen sosiaaliturvaan
ja mitä tapahtuu kun muutat ulkomaille?

Esitteitä saa Kelan toimistoista ja yhteispalvelupisteistä.

